

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΖΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

ΣΑΔΚΗΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ

ΕΝ ΑΥΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

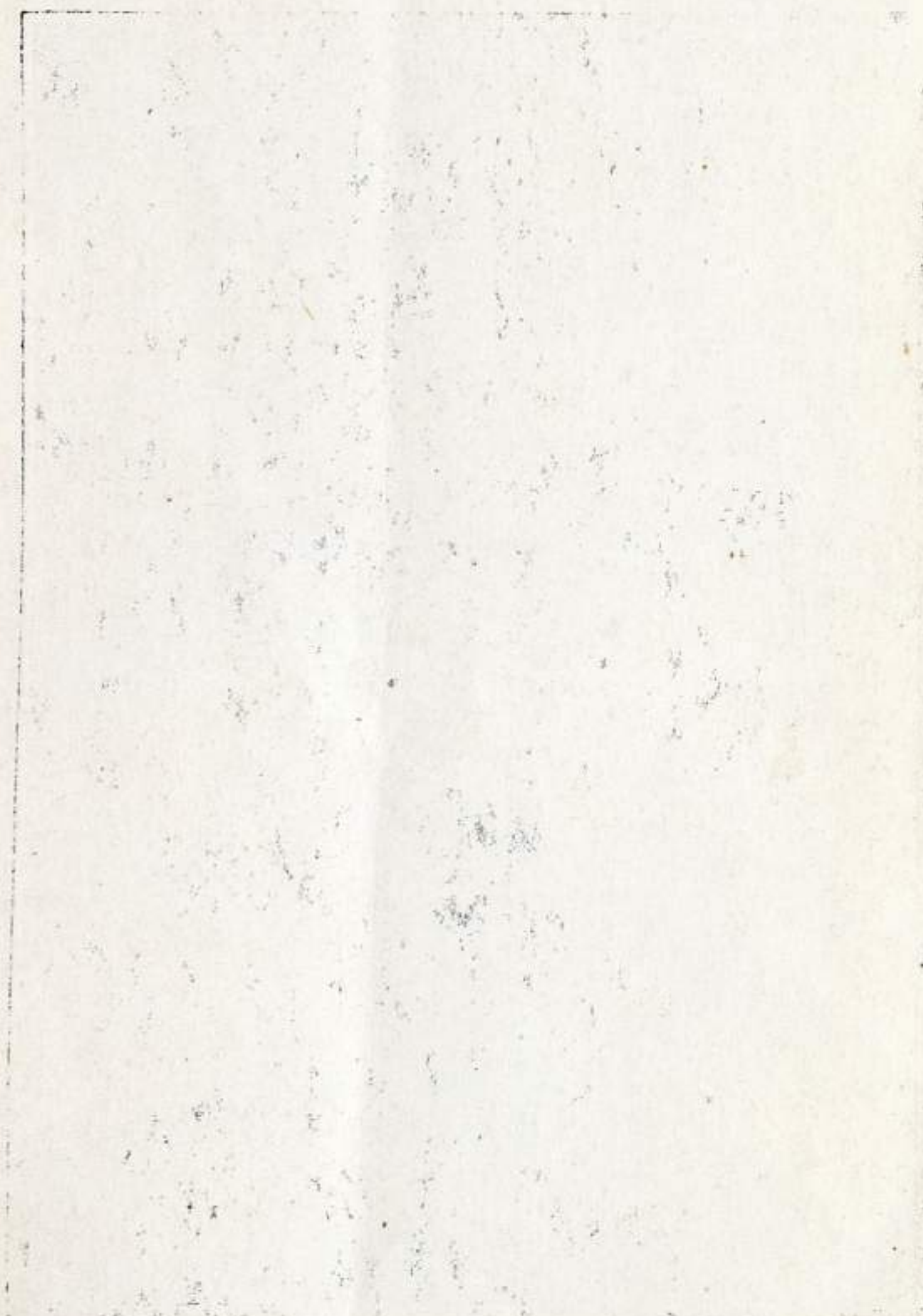

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

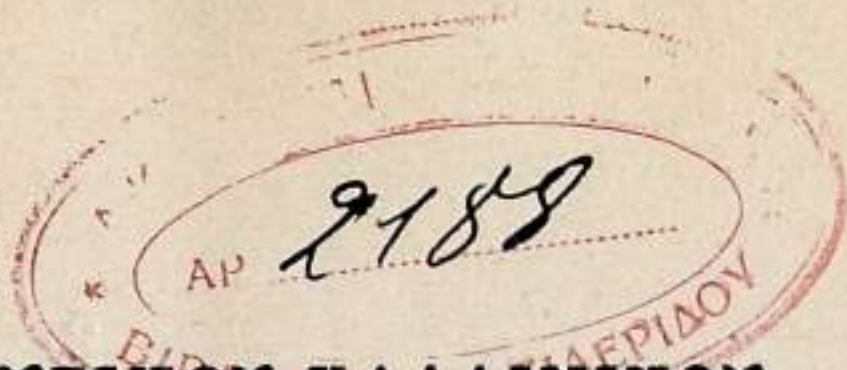
ΑΘΗΝΩΝ

Η ΕΝ ΧΑΛΚΗ: ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

44

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΖΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΧΑΛΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΥΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΑΓΑΠΗΤΑ ΜΟΥ ΤΕΚΝΑ,

Πρὶν ἢ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν περίοδον τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεών σας καὶ ἀποχαρισθῶμεν εἴτα διὰ μερικοὺς μῆνας, ἡθέλησα νὰ σᾶς ὁμιλήσω ἐπὶ ἑνὸς θέματος, τὸ ὁποῖον βεβαίως σᾶς ἐνδιαφέρει· θὰ σᾶς δώσω μερικὰς ἱστορικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου οἴκου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαιτᾶσθε καὶ ἐκπαιδεύεσθε, περὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος, συνεπῶς δὲ καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῇ Θεολογικῆς Σχολῆς.

Ὁ Μοναχικὸς βίος, τέκνα μου, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν διακόσια πεντήκοντα ἔτη μετὰ Χριστὸν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (251 μ. Χ.) Παῦλος ὁ Θηβαῖος ἀπῆλθεν, ἐν ἡλικίᾳ 16 ἐτῶν, εἰς τὴν ἔρημον καὶ παρέμεινεν ἐντὸς σπηλαίου ἐκεῖ 97 ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου του. Μετὰ τινα ἔτη (289) ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος, διανείμας τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰσεχώρησε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἔρημον, ἐν ἡλικίᾳ 18 ἐτῶν, καὶ εὗρων ἐν σπηλαίον, παρὰ τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε μία πηγὴ καὶ ὀλίγα δένδρα φοινίκων, ἐμόνασεν ἐκεῖ ἐπὶ 87 ἔτη.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀντωνίου εὗρε πολλοὺς μιμητάς, οὕτως ὥστε ὁ μαθητὴς του Παχώμιος συνεχέντρωσε τοὺς ἀναχωρητάς· οὕτως ἐκαλοῦντο· εἰς ἕνα συνοικισμόν, μὲ ἕνα ἀββᾶν ἢ ἀρχιμανδρίτην ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐσχηματίσθη ἡ πρώτη μοναστηριακὴ ἀδελφότης. Ἦσχολοῦντο δὲ εἰς τὴν προσευχὴν καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν, κατασκευάζοντες τάπητας, σφυρίδας, ψιάθους καὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ καὶ

εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς-ὅπου τοῦτο ἦτο δυνατόν-καὶ ἐξ αὐτῶν συνετηροῦντο. διανέμοντες τὰ περισεύματα εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ὁ μοναχικὸς βίος μετεφυτεύθη εἰς τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συρίαν, τὴν Μ. Ἀσίαν, τὸν Πόντον. Ὁ Μ. Βασίλειος ἔκτισε πρῶτος Μονὰς πλησίον τῶν πόλεων, καὶ τέλος, περὶ τὸ 420, ὁ ὅσιος Μάρκελλος ἵδρυσεν ἐν Κων]πόλει τὴν μεγάλην Μονὴν τῶν Ἀκοιμήτων (κατὰ τὸ σημερινὸν Τσιμπουκλί) (1). Μετ' ὀλίγα ἔτη ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Πρόκλου (434-447) ἱδρύετο ἐν Κων]πόλει ἡ μεγάλη Μονὴ τῶν Δαλμάτων παρὰ τὰς Αὐρηλιανὰς θέρμας (Ὑψωμαθ.) (2) καὶ εἴτα περὶ τὸ 463 ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου (458-471) ὁ πατρικίος Στούδιος μετέτρεπε τὸν ἐνοριακὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τῶν Ὑψωμοθίων εἰς μοναστήριον καὶ ἔκτιζε παρ' αὐτὸν τὴν περιώνυμον Μονὴν τοῦ Στουδίου (πλησίον τοῦ σημερινοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου) (3).

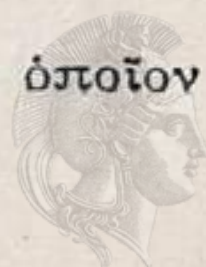
Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἅπασα ἡ Κων]πολις καὶ τὰ περίχωρά της ἐκαλύφθησαν ἀπὸ Μονὰς. Αὐτοκράτορες, Πατριάρχαι, Πρίγκηπες, Μεγιστᾶνες, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ κτίζωσι μίαν ἢ πλείονας Μονὰς, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς ὕψιστον ἔργον εὐσεβείας, διὰ νὰ μνημονεύωνται ἐν αὐταῖς τὰ ὀνόματα αὐτῶν ζώντων καὶ τεθνεώτων. Επετρέπετο μάλιστα εἰς τοὺς κτίτορας ἡ σύνταξις κτιτορικῶν **Τυπικῶν**, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, ταῦτα δὲν ἀντεστρατεύοντο πρὸς τοὺς γενικοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας (4).

(1) Γεδεών Πατριαρχικοὶ Πίνακες.

(2) Γεδεών Πατρ. Πίν. ἐνθα παραπέμπει εἰς δῖον Δαλματίου Bandur. Imperium Orient. καὶ Comment. in Antiquit. Con)anas Σουίδας. Πασπίτη Βυζαντιναὶ μελέται.

(3) Κεδρον. Οἱ μετὰ Θεοφάν. Θεόδ. Ἀναγν. Ἐκκλ. Ἱστορ. Πασπάτ. Βυζ.Μελ. Ἀρχ. Φιλ. Βαφ. ἐν Ἐκκλ. Ἀληθ. Τόμ. Α'. Γεδ.Πατ. Πίν. Οἱ πρῶτοι μοναχοὶ τοῦ Στουδίου ἐλήφθησαν ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων, ἥτις ἐκαλεῖτο οὕτω, διότι οἱ 300 μοναχοὶ της, διηρημένοι εἰς τρεῖς χοροὺς, ἐδοξολόγουν ἀκαταπαύστως νυχθημερὸν τὸν Θεὸν ἐν τῷ ναῷ ἀνὰ 8 ὥρας ἕκαστος.

(4) Ὁ Δουκάγγιος ἐν τῇ Con)polis Christiana τὸν ὁποῖον κατα-

Μετὰ τὰ γενικὰ ταῦτα ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν ἰδικήν μας Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος Χάλκης. Ἡ νῆσος Χάλκη ἑκαλεῖτο τὸ πάλαι Χαλκίτης διὰ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Χαλκοῦ τὰ εὕρισκόμενα εἰς τὴν παραλίαν τῆς θαλάσσης (5). Ὅταν θὰ μεταβῆτε εἰς περίπατον κατὰ τὸν λιμένα τῶν Πεύκων (Τσαμ-Λιμάν), παρατηρήσατε εἰς τὴν παραλίαν καὶ θὰ ἴδῃτε τοὺς λίθους φέροντας τὸ ὑποπράσινον καὶ ὑποκύανον χρῶμα τοῦ χαλκοῦ. Ὁ χαλκὸς μάλιστα τῆς Χάλκης, τὸν ὁποῖον ἀνώρουτον εἰσερχόμενοι εἰς βάθος δύο ὀργυιῶν ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἐφημίζετο, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἀναφέρεται ὅτι ἦτο κατεσκευασμένον τὸ περίφημον χάλκινον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς Σικυῶνος. Πότε λοιπὸν ἰδρύθη ἡ Ἀγία Τριάς τῆς Χάλκης; Τὴν πρώτην μνείαν Μονῆς ἐπὶ τῆς Χάλκης ἔχομεν εἰς τὰς ἐπιστολάς, κατηχήσεις καὶ τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου (6). Σᾶς ἀνέφερα ἤδη τὴν Μονὴν τοῦ Στουδίου. Κατὰ τὴν Ἡγουμενείαν τοῦ Θεοδώρου (796-826) ἦτο μεγίστη Μονὴ ἀριθμοῦσα 700 ἢ κατ' ἄλλους 1000 μοναχοὺς ἀσχολουμένους εἰς τὰ γράμματα. Ἐν τῇ Μονῇ ἐξεπαιδεύοντο καὶ παῖδες ἐπιφανῶν οἰκογενειῶν (!) καὶ ὥς ἐκ τούτου ἡ Μονὴ ἐνήσκει μεγάλην ἐπιρροήν. Εἶχε λαμπρὰς οἰκοδομάς, βιβλιοθήκην, παντοειδεῖς ἀπο-

---

κολουθεῖ ὁ Πασπάτης ἐν Βυζ. Μελέτ. ἀριθμοῦσιν ἐν Κων]πόλ. 217 Ἐκ κλησίας (πλὴν ἑτέρων 11 ἐν Γαλατῇ) καὶ 175 Μονάς. Ἐν Ἀντιοχείᾳ περὶ τὸ 1100 ἠριθμοῦντο 1200 ἐκκλησῖαι καὶ 360 Μοναί.

(5) Πλίνιος Ἀρτεμίδ. Σκ. Βυζάντιος «Κων]πολις» Ἐν γένει οἱ περὶ τῶν Πριγκιπονησίων γράψαντες ἀναγράφονται ἐν τῇ περὶ αὐτῶν μονογραφίᾳ τῇ ἐν τῇ *Echos d'Orient* τεύχῃ 3 ἀπὸ Ἀπρ.-Δεκ. 1924 ὑπὸ Janin.

(6) Βλέπε ταῦτα παρὰ Migne Τόμ. 99 Προβλ. καὶ Auvray *Parva Catechesis* καὶ Marin *Des Moines de Con)ple*.

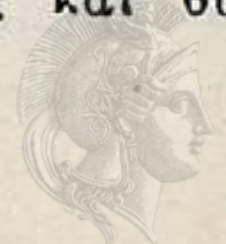
(1) Εἰς ἀπάσας ἐν γένει τὰς Μονὰς Κων]λεως ὑπάρχον σχολαί, εἰς ἃς ἐφοίτων οἱ παῖδες τῶν ἐνοριῶν. (Γεδεὼν Πατρ. Πίνακ. ἐνθα παραπέμπει εἰς Βαλσαμῶνα) καθὼς καὶ διδλοθῆκαι, ὀκτάγωνα καλούμεναι διὰ τὸ σχῆμα τοῦ κτιρίου. Μία τοιαύτη σώζεται εἰσέτι. Βλ. Πασπάτη Βυζαντ. Μελέτ. Δουκαγγ.

θήκας, κήπους, δεινδροστοιχίας, ἄλση, ἐλαιῶνα, ἄμπελον καὶ μίαν θαυμασίαν σκιάδα, **Ἀναδενδράδιον** ὀνομαζομένην. (πρβλ. Κωνσταντ. Πορφυρογένν. Ἰωσήφ Βρυέννι ν). Ὁ Αὐτοκράτωρ μετέβαινεν εἰς τὴν Μονὴν ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βουκολέοντος διὰ νὰ λειτουργηθῇ μετὰ τῶν αὐλικῶν του τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ ναοῦ (29 Αὐγούστου) καὶ κατόπιν ἐγευματίζεν εἰς τὴν σκιάδα ὑπηρετούμενος ὑπὸ τῶν Ἀββάδων, τῶν προΐσταμένων δηλ. τῆς Μονῆς. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν ναὸν ἀπηγορεύετο αὐστηρότατα εἰς τὰς γυναῖκας (2). Δύο ἡγούμενοι αὐτῆς ἐγένοντο Οἰκουμ. Πατριάρχαι· Ἀντώνιος ὁ Γ' (974-980) καὶ Ἀλέξιος ὁ Β' (1025-1043).

Ἀπὸ τὸ 796λ οἰπὸν Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἦτο ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἀτρόμητος ὑπέρμαχος τῆς Ὁρθοδοξίας, συνάμα δὲ καὶ αὐστηρὸς τηρητὴς τῶν Ἱερῶν Κανόνων, κατεδιώχθη καὶ ἐξωρίσθη πολλάκις, κατὰ δὲ τὸ (809-811) περὶωρίσθη εἰς τὴν **Μονὴν τῆς Χαλκίτου**. Ποία εἶνε αὕτη ἡ Μονή; Ἐφρόντισε νὰ μᾶς τὴν περιγράψῃ ὁ ἴδιος. Ἀφοῦ τὴν ὠνόμασε φιλτάτην του κατοικίαν, τὴν ὁποίαν εὗρε παρ' ἐλπίδα, προσθέτει ὅτι ἔκειτο αὕτη ἐπὶ λαμπρᾷ τοποθεσίᾳ «τῶν κυκλόθεν νήσων ὑπολάμπον τῇ θέσει τοῦ τόπου». Ὑπάρχει ἢ ὑπῆρχε λοιπὸν ἄλλη Μονὴ εἰς τὴν Χάλκην, ἢ ὁποία νὰ λάμπῃ ὥς ἐκ τῆς τοποθεσίας της εἰς τὸ μέσον τῶν κύκλων νήσων; Καταβῆτε εἰς τὸν περίβολον, ρίψατε ἓν βλέμμα τριγύρω σας καὶ θὰ πεισθῆτε. Ἄλλως τε ἄλλη Μονὴ δὲν ὑπῆρχε τότε ἐπὶ τῆς νήσου Χάλκης. Ἡ Μονὴ τῆς Παναγίας ἰδρύθη ἢ ἀνεκαινίσθη πολλοὺς αἰῶνας βραδύτερον ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' τοῦ Παλαιολόγου (1341-1391). Μᾶς ἀναφέρει δὲ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ ἡγουμένου καὶ ὅτι διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἡγούμενος Ἰωάννης, ὅστις μὲ πολ-

(2) Ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη Κομνηνὴ ἢ κατόπιν Ξένη Μοναχὴ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Μυρελαίου παρὰ τὴν Βλάγκανμόνον κατόπιν πολλῶν ἐκλειπρήσεων ἐπέτυχεν ὅπως μετὰ τὸν θάνατόν της τὸ σῶμα αὐτῆς ταφῇ ἐν τῇ Μονῇ παρὰ τὸ σῶμα τοῦ συζύγου της τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Κομνηνοῦ (1057-1059), ὅστις εἶχεν ἀποθάνῃ μοναχὸς καὶ θυρωρὸς τῆς Μονῆς Στουδίου.

λοὺς κόπους καὶ ἰδρω̃τας ἠὺτρέπισε καὶ ἐκαλλώπισε τὴν Μονὴν. Καὶ βραδύτερον (824) ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τὴν ἐν τῇ Μονῇ ἐξόριστον Αὐτοκράτειραν Θεοδοσίαν, χήραν Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, τὴν ὀνομάζει **ἀρχαίαν Μονήν**. «πάλαι Μονήν». Ἀρχαία Μονή σημαίνει ὑπάρχουσα τοῦλάχιστον πρὸ 50,60, ἴσως καὶ 100 ἐτῶν. Ὡστε ἐκ τῶν πληροφοριῶν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου δικαιούμεθα νὰ συμπερίνωμεν ὅτι ἡ Μονή μας ἐκτίσθη κατὰ τὸν Η'. αἰῶνα ἀπὸ τοῦ 700-800 μετὰ Χριστόν. Ἴσως εἶνε καὶ ἀρχαιοτέρα. Μήπως ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινὸς Β'. δὲν ἔκτισε τῷ 569 πλὴν τοῦ ἀνακτόρων του καὶ Μονὴν ἐπὶ τῆς νήσου Πριγκήπου, δὲν ὑπῆρχε δὲ ἐκεῖ καὶ ἑτέρα γυναικεία Μονή; (1).

Μετ' ὀλίγα ἔτη, ζῶντος ἔτι Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἡ Μονή μας μετήλλαξεν, ὥς ἔστιν εἰκάσαι, προσωνυμίαν, μετονομασθεῖσα **Μονὴ τῶν Δεσποτῶν** (2). Τὸ γεγονὸς συνδέεται πρὸς μίαν τραγικὴν καὶ αἱματηρὰν σελίδα τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας, τὴν ὁποίαν θὰ σᾶς διηγηθῶ συντόμως. Ἀπὸ τοῦ 813-820 Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαν-

(1) Θεοφάν. Κεδρην. Συνοψ. Ἱστορ.

(2) Τὴν γνώμην ταύτην ἐξήνεγκε μετὰ τὸν Τανταλίδην ὁ Μ.Πρωτοσύγκελλος Ἀθηναγόρας «Αἱ ἱστορικαὶ Μοναὶ τῆς νήσου Χάλκης», καταπολεμεῖ δὲ ὁ Janin ἐν τῇ Echos d'Orient στηριζόμενος ἐπὶ δύο ἐπιχειρημάτων, τῆς διαπίστ. τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπὶ Βυζαντινῶν δὲν εἰθίζετο νὰ ἐγκλείωνται γυναῖκες ἐν ἀνδράσιν Μοναῖς. Τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα αἰρεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ὀνομασία ἦτο παροδική, ἐφόσον ἔμενον ἐκεῖ τὰ μέλη τῆς ἐκπτώτου Αὐτοκρ. οἰκογενείας. Τὸ δὲ δεύτερον ἐπιχείρημα τοῦ ἀναιρεῖ αὐτὸς ὁ Στουδίτης, ὅστις ἐν τῇ πρὸς τὴν Αὐτοκρ. Θεοδοσίαν ἐπιστολῇ εἰς τὴν νῆσον τῆς Χαλκίδου ἀναφέρει ὅτι ὁ ἡγούμενος αὐτῆς Κλήμης καὶ οἱ μοναχοὶ περιεφέροντο ἄστεγοι τῇδε κάκεισε· καὶ ναί μὲν, λέγει, λαμβάνει ὑπὸ σημείωσιν ὅτι τοῦτο ἐγένετο ἐκ βασιλ. διαταγῆς, παρακαλεῖ ὁμῶς τὴν Θεοδοσίαν νὰ λάβῃ πρόνοιαν περὶ αὐτῶν. Ἀλλὰ διατὶ ἐξεδιώχθησαν κατὰ βασιλ. διαταγὴν ὁ ἡγούμεν. Κλήμης καὶ οἱ μοναχοὶ ἐκ τῆς Μονῆς τῶν, παρὶ διότι ἐπρόκειτο νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐκεῖ αἱ γυναῖκες καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συγκατοικῶσι μετ' ἀνδρῶν;

τίου ἦτο Λέων ὁ Ἀρμένιος, γενναῖος στρατηγὸς καὶ πεπειραμένος Κυβερνήτης. Δυστυχῶς ἦτο Εἰκονομάχος, μνηθεὶς τὰ τῆς Εἰκονομαχίας ὑπὸ τοῦ Ἑγουμένου τῆς Μονῆς τῶν Μητροπολιτῶν Ἀντωνίου παρὰ τὸ Πετρίον (Βυζ. Κων]πολις) καὶ ὥς ἐκ τούτου ἦτο ἀντιπαθητικὸς παρὰ τῷ λαῷ. Εἶχε συστρατιώτην καὶ στενὸν φίλον καὶ ἀνάδοχον τῶν τέκνων τοῦ Μιχαήλ τὸν Τραυλόν, ὅστις παρ' ὅλην τὴν τραυλότητά του ἦτο ὑβριστὴς καὶ κακολόγος καὶ ὅστις, φιλοδοξήσας τὸν Θρόνον, ἐξύφανε συνωμοσίαν κατὰ τοῦ Λέοντος. Ἡ συνωμοσία ἀνεκαλύφθη καὶ ὁ Λέων διέταξε νὰ θανατωθῇ ὁ Μιχαήλ ἐντὸς τῆς καμίνου τοῦ λουτροῦ τῶν Ἀνακτόρων ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ. Ὡδηγεῖτο δὲ ἤδη ὁ Μιχαήλ εἰς τὸν λουτρόν, ὅτε ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδοσία ἐξελιπάρησε τὸν Αὐτοκράτορα νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἐκτέλεσις διὰ τὸ αἰδέσιμον τῆς ἡμέρας. Ἦτο ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ τῇ ἐπαύριον θὰ μετελάμβανε τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἡ Αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκάμφθη, ἀλλ' εἶπε τοὺς ἐξῆς ἀληθῶς προφητικούς λόγους: «γενέσθω τὸ θέλημά σου Κυρία· ἀλλ' εἴθε νὰ μὴ ἀποβῇ τοῦτο συντόμως εἰς μέγα κακὸν καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ σὲ καὶ διὰ τὰ τέκνα μας» Ὡδηγήθη λοιπὸν ὀπίσω ὁ Μιχαήλ σιδηροδέσμιος εἰς τὴν φυλακὴν του, ἐνῶ οἱ συνωμόται του λαβόντες γνῶσιν τοῦ κινδύνου ὃν διέτρεχεν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐνεργήσουν τὴν ἰδίαν νύκτα. Μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὁ Λέων, ὅστις ἦτο καλλίφωνος ψάλτης καὶ φιλακόλουθος, κατῆλθεν εἰς τὸν ἀνακτορικὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τοῦ Φάρου μὲ ἐλαχίστους ἀκολουθούς, πρὶν ἀκόμη εἰσελθῇ εἰς τὸν ναὸν ὁ πολυπληθὴς ἀνακτορικὸς κλῆρος μετὰ τῶν Αὐλικῶν καὶ σταθεὶς εἰς τὸ ἀναλόγιον, ἐκεῖ ὅπου ἴσταται ὁ Σχολάρχης σας, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν ἱαμβικὸν Κανόνα τῶν Χριστουγέννων «Ἐσωσε λαὸν θαυματουργῶν Δεσπότης». Μετ' ὀλίγον εἰσελθόντος τοῦ κλήρου συνεισῆλθον μετ' αὐτοῦ καὶ οἱ συνωμόται φέροντες ράσα καὶ ἐκρύβησαν εἰς τὰς διαφόρους γωνίας τοῦ ναοῦ, ἀμυδρῶς φωτιζομένου ὑπὸ ὀλίγων κανδηλῶν. Ὅτε δὲ ὁ Λέων ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὴν Η'. ᾠδὴν τοῦ Κανόνος «Τῷ Παντάνακτος ἐξεφάυλισαν πόθῳ», δοθέντος συνθήματος, ἐξώρμησαν ἀνασπᾶσαντες τὰς μαχαίρας κατ' αὐτοῦ. Ὁ κλῆρος καὶ οἱ ἀκόλουθοι τρέπονται εἰς φυγὴν, ἐνῶ ὁ Λέων προφθάσας καταφεύγει εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἄρπάσας μέγαν μετάλλινον σταυρὸν ἀμύνεται ἐπὶ πολὺ καὶ

θραύει μερικὰς κεφαλὰς συνωμοτῶν. Ἄλλ' οὗτοι ἦσαν πολλοί. Ὁ Λέων τραυματίζεται, ἐξαντλεῖται καὶ τέλος εἰς τῶν κακούργων διὰ φοβεροῦ κτυπήματος μαχαίρας ἀποκόπτει τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ Αὐτοκράτορος, θραυσθέντος καὶ τοῦ σταυροῦ, ὅστις καὶ πίπτει χαμαί. Τὸν θανατώνουν ἐκεῖ, τὸν διαμελίζουν καὶ κατόπιν τρέχουν εἰς τὴν φυλακὴν, ἐξάγουν τὸν Μιχαὴλ καὶ ὅπως ἦτο ἀλυσσόδετος τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, τὸν χρυσοῦν τρίκλινον, τῶν Ἀνακτόρων, καὶ ἐκεῖ τὸν ἀναγορεύουν Αὐτοκράτορα, οἱ δὲ αὐλικοὶ κυλίνονται ὥς ἔρπετὰ πρὸ τῶν ποδῶν του προσκυνοῦντες αὐτὸν «ὥσπερ ἔρπετὰ εἰς καταδύσεις χωρήσαντες» λέγει ὁ Βυζαντινὸς ἱστορικὸς (1), ἐνῶ τὸ σῶμα τοῦ Λέοντος σύραντες ἔρριψαν εἰς τὸν Ἰππόδρομον· τὴν ἐπαύριον δὲ ἔστεψαν τὸν Μιχαὴλ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. (2). Τότε ὁ Μιχαὴλ διέταξε νὰ συλλάβωσι τὴν Αὐτοκράτειραν Θεοδοσίαν, τοὺς 4 Υἱούς, τὰς 2 Θυγατέρας καὶ τὴν γραῖαν μητέρα τοῦ Λέοντος, νὰ θέσωσι δὲ ἐντὸς σάκκου καὶ τὸ σῶμα τοῦ Λέοντος καὶ νὰ τοὺς μεταφέρωσιν εἰς τὰς Πριγκηποννήσους. Φθάσαντες εἰς τὴν νῆσον Πρώτην, ἔθαψαν εἰς τὴν ἐκεῖ Μονὴν τοῦ Βαρδανίου τὸ σῶμα, ἠκρωτηρίασαν αἰσχροῶς τοὺς πρίγκηπας, τοὺς ἔκειραν μοναχοὺς καὶ ἀφέντες ἐκεῖ τὰς γυναῖκας ἀπῆλθον. Μετὰ τίνα δὲ χρόνον ὁ Μιχαὴλ διέταξε νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν Αὐτοκράτειραν τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων της καὶ νὰ τὰς ἐγκαταστήσωσι μετὰ τοῦ μόνου

(1) Οἱ μετὰ Θεοφάνην.

(2) Τοὺς κακούργους δολοφόνους τοῦ Λέοντος «κυνὸς τρόπον» γράφει ὁ Χωνιάτης, ἐτιμώρησε παραδειγματικῶς ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος ἐπὶ τοῦ Θρόνου τοῦ Μιχαὴλ Θεόφιλος. Προσεκάλεσέν ὅλους ὅπως προσέλθωσιν ἐνώπιόν του ἵνα ἀμείψῃ αὐτούς, ὡς εἶπε, διότι ὁ πατήρ του ὅς τις εἰς αὐτοὺς ὥφειλε τὴν ζωὴν καὶ τὸν Θρόνον, δὲν εἶχε πράξῃ τοῦτο. Ὅτε δὲ προσῆλθον περιχαρεῖς, ὁ Θεόφιλος ἐξηκρίβωσε τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Λέοντος καὶ εἶτα διέταξε τὸν Ἐπαρχον νὰ τοὺς συλλάβῃ καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ κατὰ νόμον ὡς δολοφόνους Βασιλέως καὶ μάλιστα ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Βήματος ναοῦ. Καὶ οἱ δέιλαιοι ἐθανατώθησαν, πληρώσαντες διὰ τοῦ αἵματός των τὸ αἷμα τοῦ Λέοντος (Κεδρην. Σύν. Ἱστορ.)

ἐπιζήσαντος ὑγιοῦς ἐκ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ πρίγκηπος Βασιλείου εἰς τὴν Μονὴν τῆς Χαλκίτου, ἐκδιωχθέντων τοῦ Ἡγουμένου καὶ τῶν μοναχῶν, ὥς μὴ δυναμένων βεβαίως νὰ παραμείνωσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετὰ γυναικῶν. Ταῦτα γινώσκομεν θετικῶς ἐκ τοῦ Θεοδώ-
 Στουδίτου, ὅστις γράφει, καθὰ εἶδομεν ἄνωτέρω, πρὸς τὴν Αὐτοκρά-
 τειραν εἰς τὴν **νησον τῆς Χαλκίτου** τὴν δοθεῖσαν αὐτῇ πρὸς κα-
 τοικίαν (3) καὶ ἀφοῦ τὴν συγχαίρει διότι ἀπέπτυσε τὴν Εἰκονομαχίαν
 «σὺν τοῖς λοιποῖς εὐκλεέσι κλάδοις» τὴν παρακαλεῖ νὰ λάβῃ πρόνοι-
 αν περὶ τοῦ Ἡγουμένου Κλήμεντος καὶ τῶν μοναχῶν αὐτοῦ, οἵτι-
 νες διωχθέντος τῆς ἀρχαίας Μονῆς τῶν περιεπλανῶντο ἄστεγοι, δι' ὅ-
 περ γερονὸς δὲν μέμφεται τὴν Αὐτοκράτειραν λαμβάνων ὑπ' ὄψιν
 τὴν διαβιβασθεῖσαν αὐτῷ δικαιολογίαν τῆς ὅτι ἡ ἐκδίωξις ἐγένετο
 κατὰ βασιλικὴν διαταγὴν. Ὁ Θεόδωρος ὀνομάζει τὴν Αὐτοκράτειραν
 κυρίαν Δέσποιναν καὶ τὸν Βασίλειον κύριον Δεσπότην. Ἦσαν οἱ κα-
 θιερωμένοι τίτλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ὥς ἐκ τούτου ἡ Μονὴ τῆς
 Χαλκίτου ἤρχισε νὰ ὀνομάζεται καὶ Μονὴ τῶν Δεσποτῶν, ὅπου δηλ.
 κατῴκουν οἱ Δεσπότες· ἐννοεῖται ὅτι αὐτὸ διήρκεσεν ἐπ' ὀλίγον. ἐφ'
 ὅσον δηλ. χρόνον κατῴκουν ἐν αὐτῇ τὰ μέλη τῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰ-
 κογενείας τοῦ Λέοντος (1).

(3) «Ἐπειδὴ δὲ ἀπεδόθη ὑμῖν παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλέως ἡ νῆ-
 σος τῆς Χαλκίτου εἰς κατοικητήριον διαίτης» Ἐπιστ. Θεοδώρ. Στουδί-
 του πρὸς τὴν Αὐγούσταν Θεοδοσίαν Migne 99. Ἐν τῇ λατινικῇ μετα-
 φράσει ὑπάρχει ἡ φράσις *per duos annos* ἐπὶ διετίαν, ἥτις φράσις δὲν
 ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἐλληνικῷ πρωτοτύπῳ.

(1) Προβλ. περὶ πάντων τούτων πλὴν τῶν ἐπιστολῶν Θεοδ. Στου-
 δίτου Γενέσ. Ἰστ. Οἱ μετὰ Θεοφάνην, Συμεὼν Μάγιστρον, εἰς Μιχ. Τραυλ.
 Ζωναρᾶν, Ἀθηναγ. Αἱ Ἰστ. Μοναὶ τῆς νήσου. Χάλκης, Ὁ Janin ἐν
 τῇ *Echos d' Orient* ἀποκρούει τὴν συνταύτισιν τῆς Μονῆς Δεσποτῶν
 πρὸς τὴν τῆς Χαλκίτου, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς σιωπῆς τῶν Βυζαντινῶν
 περὶ τῆς Μ. Δεσποτῶν καὶ ἐπὶ τῆς συγκατοικήσεως γυναικῶν μετὰ μο-
 ναχῶν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀνηρέσαμεν ἤδη στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς
 μαρτυρίας τοῦ Στουδίτου περὶ ἐξώσ. τῶν μοναχ. Ὡς πρὸς τὸ ἕτερον
 οἱ Βυζαντινοὶ δὲν σιωπῶσιν περὶ τῆς Μονῆς τῶν Δεσποτῶν (Ζων. Συμ.

Παρέλθωμεν 36 ἔτη. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου τοῦ 861 φοβερός στρατός Ρώσων ἐπιβαινόντων μεγάλων μονοξύλων κατῆλθον ἐκ τοῦ Εὐξείνου καὶ ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τῆς Κων]πόλεως γε-
γυμνωμένης στρατοῦ· διότι ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαήλ ὁ Γ'. εὗρίσκε-
το εἰς ἐκστρατείαν εἰς τὰ βάθη τῆς Μ. Ἀσίας. Αἱ ἄγριαι ὁρδαὶ
τῶε Ρώσων ἠρήμωσαν καὶ κατέστρεψαν πᾶν τὸ προστυχὸν ἐν τῷ
Βοσπόρῳ, ταῖς παραλίαις τῆς Προποντίδος καὶ ἐν ταῖς Πριγκη-
ποννήσοις, ἐλεηλάτησαν τὰς Μονὰς καὶ ἐφόνευσαν ὅσους ἐπρόφθασαν
καθὰ εἶχον πράξει καὶ οἱ Βούλγαροι τοῦ Κρούμμου τῷ 813. Ἐν μό-
νῃ τῇ Μονῇ τῆς Πλάτης κατεκρεοῦργησαν δι' ἀξινῶν 22 πρόσωπα(2)

Πατριάρχης Κων]πόλεως ἦτο τότε ὁ **Ιερὸς Φώτιος**, ὅστις
καὶ μᾶς διηγεῖται ἐν ταῖς Ὀμιλίαις του τὰς ἀνηκούστους φρικαλεό-
τητας, αἷ διέπραξαν οἱ Ρῶσσοι. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου,
τέκνα μου πρέπει νὰ ἀποκαλυπτώμεθα μετὰ σεβασμοῦ καὶ νὰ σταυ-
ροκοπούμεθα· διότι ὁ ἱερὸς Φώτιος δὲν ὑπῆρξε μόνον ἀνὴρ περιώ-
νυμος διὰ τὴν σοφίαν καὶ ἀγιότητα τοῦ βίου του, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς
ὁ ἄσπονδος πολέμιός του Πάπας Νικόλαος Α'. γράφει περὶ αὐτοῦ «μυ-
ρίαῖς ἀρεταῖς ἐξανθήσας καὶ πάσῃ γνώσει διαλάμπας» (3), δὲν ὑ-
πῆρξε μόνον ἔμπειρος πολιτικὸς ἀνὴρ, χρηματίσας πρεσβευτῆς, συγ-
κλητικὸς, Ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου Αὐτοκράτορος Μιχαήλ καὶ Ἀρ-
χιγραμματεὺς τῶν Ἀνακτόρων, σχεδὸν Πρωθυπουργός, καθὼς οἱ

Μάγ.) δὲν λέγουσιν μόνον ποῦ ἔκειτο αὕτη, λόγος ἐπὶ πλέον περὶ συν-
ταυτίσεώς της μετὰ τῆς Μονῆς Χαλκίτου. Ἀλλῶς τε τὸ γεγονὸς δὲν ἔχει
μεγάλαν σημασίαν. Εἴτε ὠνομάσθη, προσωρινῶς ἐννοεῖται, ἡ Μονὴ τῆς
Χαλκίτου Μονὴ τῶν Δεσποτῶν εἴτε οὐ, τὸ γεγονὸς τὸ βεβαιούμενον κα-
τηγορηματικῶς ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου εἶνε ὅτι ἡ Αὐτοκράτει-
ρα Θεοδοσία ἐγκατεστάθη ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ Μονῇ Χαλκίτου,
ἐξωσθέντων τῶν μοναχῶν αὐτῆς, καὶ ὅτι ὁ ἡγούμενος Κλήμης ὑπέ-
βαλε τὰς δικαιολογίας τῆς Θεοδοσίας ἐπὶ τούτῳ τῷ Θεοδώρῳ.

(2) Νικήτ. Παφλ. ἐν βίῳ Ἰγνατίου. Τὴν Μονὴν Πλάτης ὡς καὶ
τὰς τῶν ἐτέρων νησίδων Τερεβίνδου καὶ Νεάνδρου εἶχεν ιδρύσῃ ὁ Πατρ.
Ἰγνάτιος.

(3) Ἐπιστολὴ Πάπα Νικολάου πρὸς Μητροπολ. Ἀνατολῆς.

προκάτοχοί του Ταράσιος ὁ πρόεδρος τῆς Ζ'. Οἴκουμεν. Συνύδου (784-906), Νικηφόρος (806-315) καὶ ὁ γ'. διάδοχός του Νικόλαος Α. ὁ Μυστικὸς (859-906 καὶ 911-925). Δὲν ὑπῆρξε μόνον μέγας φι-
λάνθρωπος, ιδρύσας διὰ τοῦ μεγίστου πλούτου του καὶ συντηρῶν νο-
σοκομεῖα, πτωχοκομεῖα, λωβοκομεῖα, ξενῶνας, Μονάς. (4) Δὲν ὑπῆρ-
ξε μόνον γενναῖος καὶ ἀτρόμητος ἀνὴρ, σώσας τὴν Κων]πολιν, κα-
θὼς θὰ σᾶς εἴπω μετ' ὀλίγον· ἀλλ' ὑπῆρξε κυρίως ὁ μεγαλείτερος
Πατριάρχης τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἄνευ δὲ τοῦ Φωτίου εἶνε ζή-
τημα ἂν θὰ ὑπῆρχε τὴν σήμερον Ὁρθοδοξία. Διότι ἀπὸ τῶν πρώ-
των χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ ἐν Ἀνατολῇ Ὁρθοδοξία εἶ-
χε νὰ ἀντιμετωπίσῃ διαρκῶς ἓνα μέγαν ἐπίβουλον ἀντίπαλον, τοὺς
Πάπας τῆς Ρώμης. Οἱ Πάπαι τῆς Ρώμης ἀνέκαθεν ἓν μόνον ὄνει-
ρον εἶχον· πῶς νὰ καθυποτάξωσιν ὅλον τὸν χριστιανισμόν, ὅπως

(4) Ὁ ἱερὸς Φώτιος εἶνε ὁ ιδρυτὴς τῆς μεγάλης γυναικείας Μονῆς
τῆς Ἡρεμίας ἢ Ἐρημίας ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Προδρόμου τῆς ὁ-
ποίας καὶ ἐτάφη τῷ 898. Ἐπίσης ἀνήγειρεν ἐκ κρηπίδων τὴν Μονὴν
τοῦ Μανουὴλ παρὰ τὸ Σαλματομδρούκιον, τῆς ὁποίας ὁ ἡγούμενος
Σέργιος, ἀνεψιὸς τοῦ Φωτίου «ἀρεταῖς ὢν κατάμεστος καὶ πᾶσι κοσμού-
μενος τοῖς καλοῖς» ἀνηγορεύθη Οἴκουμ. Πατριάρχης (998 1019). Ὁ
Σέργιος δὲ, ἀπελπίσας περὶ τῆς ὀρθοδοξίας τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλη-
σίας, συγκαλέσας Σύνοδον περὶ τὸ 1010 ἐξήλειψεν ἀπὸ τῶν ἱερῶν δι-
πτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα Ρώμης Χριστοφόρου (Λέων Γραμμ. Κεδριν.
Γενέσιος, οἱ μετὰ Θεοφάν. Βαλσαμ. εἰς ἐρμην. ζ'. καν. Α. Β. Συνόδ.
παρὰ Ράλλην κτλ. Β'. Πασπάτ. Βυζ. Μελ. Βυζαντίου Κων]πόλ. Ἀρι-
στάρχ. Φώτιος, Mordmann Esquisse Διηγητρακοπούλου Ἰστ. Σχίσμ. Γεδεῶν
Πατρ. Πίνακες) Πρὸς τούτοις τῇ προτροπῇ τοῦ Φωτίου ὁ Αὐτοκράτ.
Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἀνήγειρε καὶ ἀνεκαίνισε μέγαν ἀριθμὸν Μονῶν
καὶ Ἐκκλησιῶν (Κεδριν.) Καὶ ἄλλαι δὲ Μοναὶ εἶχον ξενῶνας καὶ φι-
λάνθρωπικὰ ιδρύματα πλὴν τῶν ἐιδικῶν τοιούτων. Λόγου χάριν, ἡ με-
γάλη Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ ἡ ἀριθμοῦσα 700 μοναχοὺς, δι-
ετήρει νοσοκομεῖον, τὴν ὁργάνωσιν τοῦ ὁποίου περιδωθεῖσαν ἐν τῷ τυ-
πικῷ αὐτῆς, θὰ ἐξήλευον τὰ τελειότερα σημερινὰ νοσοκομεῖα (Προβλ.
Κρουμβάχερ Ἰστ. Βυζ. Λογοτεχνίας).

ἡ εἰδωλολατρικὴ Ρώμη εἶχε καθυποτάξῃ ὅλον τὸν κόσμον. Πολλάκις ὥς ἐκ τούτου περιῆλθον εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς Πατριάρχας Κων) πόλεως καὶ διεκόπησαν ἐπὶ μακρὰ ἔτη αἱ σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ Φωτίου, ἐπωφελούμενοι τὴν ἀνώμαλον ἐν Κων)πόλει πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἐπεχείρησαν νέαν ἰσχυροτάτην ἔφοδον καὶ πρὸς στιγμὴν ἐνόμισαν ὅτι εἶχον ἐπιτύχη.

Ἄλλ' ἡ σθεναρὰ φωνὴ τοῦ Φωτίου ὑψώθη καὶ ἀντήχησεν μέχρι περάτων τῆς γῆς, καὶ διέλυσε διὰ παντὸς τὰ τοιαῦτα φιλόδοξα ὄνειρα. Τόσον δὲ ὀδυνηρὸν ὑπῆρξε τὸ κτύπημα, ὥστε καὶ μέχρι τῆς σήμερον, μετὰ πάροδον ὑπερχιλίων ἐτῶν, εἰς μόνον τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος τοῦ Φωτίου ἡ Ρώμη καὶ τὰ τέκνα της συνταράσσονται (1). Ἄνευ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου λοιπὸν ἡ Ὁρθοδοξία ἡμῶν δὲν θὰ ὑπῆρχεν τὴν σήμερον.

Ἴδου διατὶ ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι μέγιστον σεβασμὸν καὶ

(1) Π.Χ. Βλέπε ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Eager. Hist. de Photius, De Maistre Soirées De aint, Petersburg καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας μας μεταξὺ πολλῶν Janin Les Eglises Orientales κτλ. ἐνθα σφαιγιάζεται ἀνηλεῶς ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια. Ἐκ πολλῶν σημειῶ τὴν ἀκόλουθον μεγίστην ἀνακρίθειαν « Le pape gouvernait encore (en 429) en maitre incontesté toutes les chretientès du monde: ὁ πάπας ἐκυδέρνα εἰσέτι (τῷ 429) ὡς ἀδιαφιλονείκτος κυρίαρχος ἀπάσας τὰς χριστιανικὰς κοινότητας τοῦ κόσμου!!!! Τὴν ἀμοιβαίαν δὲ θέσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Ρώμης καὶ Κων)πόλεως περιγράφει ὁ μέγιστος τῶν λατίνων θεολόγων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· «τὸ θαῦμα τῆς ἐποχῆς του» ὁ Ι. Σκῶτος Ἐριγένης διὰ τοῦ ἐξῆς διστίχου.

Con)polis florens nova Roma vocatur
moribus et muris Roma vetusta cadis.

Ἡ Κων)πολις ἀκμάζουσα νέα Ρώμη καλεῖται

οὐ κατὰ τε τὰ ἥθη καὶ τὰ τεῖχη καταρρέει παλαιὰ Ρώμη.

Σημειωτέον δ' ἐν παρόδῳ ὅτι πρῶτος εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ σχίσματος τῶν δύο Ἐκκλησιῶν προέβη ὁ πάπας Νικόλαος Α'. ἐν τῇ Συνόδῳ αὐτοῦ τοῦ 863 καθαιρέτος μὲν καὶ ἀναθεματίσας τὸν Φώτιον ἀ-

αἶδιον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ἱερὸν Φώτιον.

Ἄμα λοιπὸν οἱ Ρῶσσοι ὡς κῦμα θαλάσσης καὶ ὡς μονιὸς ἄγριος. . .
 . . . . . μὴ φειδόμενοι ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους (Φώτ. Ὁμιλ.) ἐ-
 πολιόρκησαν τὴν Κων]πολιν, ὁ Πατριάρχης Φώτιος συγκαλεῖ τοὺς ἐν-
 τρόμους κατοίκους εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Τοὺς ἐμψυχώνει διὰ θαυ-
 μασίου λόγου ὑποσχόμενος αὐτοῖς τὴν σωτηρίαν ἐξ ὀνόματος τῆς
 Θεοτόκου, κατόπιν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἐσπευσμένως καταφθά-
 σαντος Αὐτοκράτορος, τῆς Συγκλήτου καὶ σύμπαντος τοῦ κλήρου καὶ
 τοῦ λαοῦ, μεταβαίνει εἰς Βλαχέρνας (1), παραλαμβάνει ἐκεῖθεν τὸ ἱ-
 ερόν λείψανον τῆς Τιμίας Ἑσθῆτος ἢ κάλλιον πέπλον (Νικηφ. Κάλ-
 λιστ.) τῆς Θεοτόκου καὶ περιέρχεται ἐν λιτανείᾳ τὰ τεῖχη δι' ὅλης τῆς

φορίσας δὲ τὸν Αὐτοκρ. Μιχαὴλ καὶ κοινοποιήσας τὴν ἀπόφασίν του
 εἰς τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, εἰς ὃν ὁ Φώτιος ἀνταπέδωκε τὰ
 αὐτά. Βλέπε Anastas. Bibliothec. in VIII Synod. Στυλιανοῦ Νεοκαισαρ. ἐ-
 πιστ. τῷ πάπα Στεφάνῳ Νικήτα. Παῦλαγ. Hergenroether Phot. leury
 Hist. Eccl. bricii. Biblioth. græca Harles.

Καὶ ναὶ μὲν ἐπῆλθον κατόπιν συμφιλιώσεις· ἀλλὰ τὸ μέγα ρῆ-
 γμα εἶχε συντελεσθῇ καὶ τὰ ἴχνη του παρέμειναν ἀλησιμόνητα καὶ ἀ-
 νεξάλειπτα.

Χάριν περιεργείας δὲ παραθέτω καὶ δοκίμιά τινα τῆς φρασε-
 αλογίας τῶν ἀρχαιοτέρων παπῶν γραζόντων πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς
 Αὐτοκράτορας. Ὁ πάπας Ἀγαπητὸς ἔγραψε πρὸς τὸν Ἰουστινιανὸν
 «ὁ ἀξιῶθεις τῶν εὐσεβῶν ὑμῶν ἰχνῶν». Ὁ δὲ πάπας Ἀγάθων πρὸς
 Κωνσταντῖνον τὸν Πρωγάτον «ὡσεὶ παρὼν γονυκλινῆς καὶ τοῖς ὑμετέ-
 ροις ἰχνεσὶ προκυλιόμενος ἱκετεύω: tamquam praesentialiter prostratus
 et vestris vestigiis provolutus quaeso. Ἐν τῇ ψευδοσυνόδῳ δὲ τοῦ 869
 κατηγορήθη ὁ Φώτιος καὶ ὡς αἰρετικὸς· διότι ἔλεγε «τοὺς σεισμοὺς
 ἐκ πλησμονῆς ὑδάτων καὶ μὴ ἐκ πλήθους ἁμαρτημάτων γίνεσθαι».
 Σοβαρὰ αἵρεσις διὰ τοὺς πνευματεμψόρους ἐκείνους πατέρας.

(1) Ἡ Τιμία Ἑσθῆς τῆς Θεοτόκου ἐψυλάττετο πρότερον ἐν τῷ
 παρὰ τὰς Βλαχέρνας ναῷ τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Μάρκου Συμ. Μεταφρ.
 Πασπάτη Βυζ. Μελ. Γεδ. Πατρ. Πίνακες.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΦΩΤΙΟΣ
κατὰ χειρόγραφον τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος
ἐν τῇ ἐν "Αθῶ Λαύρᾳ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

νυκτός καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας· τελευταῖον βυθίζει τὸ ἱερὸν κειμή-
 λιον εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Κερατίου Κόλπου. Μόλις ἐγένετο τοῦτο, ὁ ἥ-
 λιος ἐξαφανίζεται, μελανὰ νέφη καλύπτουσι τὸν οὐρανὸν καὶ ἀγρία
 τρικυμία ἐκοπᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ πλοιάρια τῶν Ρώσων κλυδω-
 νίζονται, συγκρούονται, ἀνατρέπονται, ρίπτονται εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ
 συντριβονται. Οἱ Ρῶσσοι πνίγονται κατὰ χιλιάδας καὶ μόλις ἐλάχι-
 στοὶ κατορθοῦσι νὰ σωθῶσιν (1), ἐνῶ σύμπασα ἡ Κων]πολις ἀντηχεῖ
 ὑπὸ τὸν ὕμνον « Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια, ὡς λυ-
 τρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια ἀναγράφω σοι ἡ Πόλις Σου,
 Θεοτόκε ». Τότε τῇ 2 Ἰουλίου ὁ ἱερὸς Φώτιος ἐπαναφέρει καὶ κα-
 ταθέτει τὴν Τιμίαν Ἐσθῆτα εἰς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν, τὸν οἰ-
 κοδομηθέντα διπλοῦν, ὑπόγειον καὶ ὑπέργειον ὑπὸ τῆς Αὐτοκράτ.
 Πουλχερίας τῷ 450, ἐκφωνεῖ θαυμάσιον λόγον καὶ θεσπίζει ἵνα καθ' ἑ-
 καστον ἔτος τῇ 2 Ἰουλίου τελεῖται μεγαλοπρεπὴς πανήγυρις, ἣτις καὶ
 ἐξακολουθεῖ τελουμένη ἄχρι τῆς σήμερον. Τὸ δὲ ἐπιὸν ἔτος 862, οἱ
 Ρῶσσοι ἐξητήσαντο παρὰ τοῦ Φωτίου ἵνα γίνωσιν χριστιανοὶ καὶ ἐ-
 δέξαντο τὸ βάπτισμα (2).

Τότε ὁ ἱερὸς Φώτιος ἀνήγειρε καὶ ἀνεκαίνισε τὰς ὑπὸ τῶν Ρώσ-
 σων καταστραφείσας περὶ τὴν Κων]πολιν Μονάς. Δὲν ἦτο λοιπὸν
 δυνατὸν νὰ μὴ ἀνακαινίσῃ καὶ τὴν Ἀγίαν Τριάδα. Διὸ καὶ ἡ ἀρ-
 χαία παράδοσις, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

(1) « Εὐθύς νηνεμίας οὔσης ἀνέμων ἐπιφοραὶ καὶ τῆς θαλάσσης
 ἡρεμούσης κυμάτων ἐπιναστίσεις ἀλλεπάλληλοι ἐγεγόνησαν, καὶ τῶν ἀθέων
 Ρώσ. πλοῖα κατεάγησαν, ὀλίγων ἐκπεφευγόντων τοῦ κινδύνου » (Λέων
 Γραμματ.) Τὴν φοβεράν ἐξοδὸν τῶν Ρώσων ἀναγράφει τὸ Μηναῖον ἐν
 τῷ Συναξαρίῳ τῆς 5 Ἰουνίου « Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμην ἐπιτελοῦμεν
 τῆς μετὰ φιλανθρωπίας ἐπενεχθείσης ἡμῖν φοβερᾶς ἀπειλῆς καὶ ἀνάγ-
 κης ἐν τῇ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῇ, ὅτε μέλλοντες ὑπ' αὐτῶν δικαίως
 αἰχμαλωτίζεσθαι καὶ φόνῳ μαχαίρας παραδίδοσθαι, ὁ οἰκτίρων καὶ φι-
 λάνθρωπος Κύριος διὰ σπλάγχνα ἐλέους αὐτοῦ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἐ-
 λυτρώσατο ἡμᾶς ».

(2) Λέων Γραμματ. Γεώργ. Νικομηδ. Οἱ μετὰ Θεοφάνην. Καραμ-
 ζίνου ἱστορ. Ρωσσ.

Κωνσταντῖος Α΄. (1) (1830-34) τὸν ἱερὸν Φώτιον ἀναγράφει δεύτερον κτίτορα τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς καὶ ὡς τοιοῦτον γεραίρει αὕτη. Εἰς τὸν Φώτιον μάλιστα ἀναφέρεται ἡ πρώτη σύστασις βιβλιοθήκης ἐν τῇ Μονῇ (2). Καὶ τὸ πρᾶγμα φαίνεται πιθανώτατον. Διότι, ὅτι ὁ Φώτιος ἐκέκτητο μεγάλην βιβλιοθήκην οὐ μόνον ἐξάγεται ἐκ τῆς μεγάλης παιδείας τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων του (3), ἀλλὰ βεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ συγχρόνου καὶ ἀσπόνδου ἐχθροῦ του Νικήτα τοῦ Παφλαγόνο· (4), ἀναφέροντος τὸν «δυσαρτίθμητον βιβλίων ἐσμὸν» καὶ «βίβλος ἐπ' αὐτὸν ἔρρει πᾶσα» τοῦ Φωτίου Καὶ ναὶ μὲν κατὰ τὴν κατ' αὐτοῦ ψευδοσύνοδον τοῦ 869, οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ κατέκαυσαν ἑπτὰ σάκκους πλήρεις χειρογράφων του. Jeager. leury. Νικήτ. Παφλ.Οἰκονόμ. Βαλέττ. Ἀναστ Βιβλιοθ. Πρακτικὰ Συνόδ. 1869. Greyghton. ὅτε δὲ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Μονὴν τῆς Σκέπης (5), ὁ δεσμοφύλαξ αὐτοῦ Βαάνης ἀφῆρσεν ἀπ' αὐτοῦ τὰ βιβλία του· ἀλλ' εἶνε πρόδηλον ὅτι ταῦτα δὲν ἀπειτέλουν πᾶσαν τὴν βιβλιοθήκην του, πρὸς δὲ ὅτι κατὰ τὰ 29 ἔτη τὰ διαρρεύσαντα ἀπὸ τῆς ψευδοσυνόδου τοῦ 869 μέχρι τοῦ θανάτου του (898) ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπληρωθῶσι τὰ κενά.

(1) Κωνσταντινιάς, Οἶκον. Αμφιλόχ. Βαλέττ. ἐπιστ. Φωτ Schlumberger des Iles des Princes, Marin des Moines κτλ. Βυζαντ. Κωνσταντ. Hergenroether Photius.

(2) Πρὸς Schlumberger. Marin. Mansi Conc IIΓ'. Hergenroether Ἀριστάρ (Φωτ. λόγοι καὶ ὁμιλ.) παραπέμποντος εἰς Gard tausen griechischehe Paleographie. Βλέπε καὶ Legrand Notices sur Jean et Theod. Zygomalas 1889.

(3) Μυριοβίβλος.

(4) Εἰς δῖον Ἰγνατίου. Τῇ προτροπῇ τοῦ Φωτίου καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἀνήγειρε τὴν Μονὴν τῆς Θεοτόκου τῶν Ὁδηγῶν, προκίσας αὐτὴν διὰ βιβλιοθήκης Mordtmann Esquisse κτλ. Labarte de palais de Con)ple καὶ οἱ ἀνωτέρω.

(5) Παρὰ τὸ σημερινὸν Βουγιούκ-Δερὲ τοῦ Βοσπόρου; Ἐν τινι ξενοδοχείῳ αὐτόθι σώζεται μέγα κιονόκρανον φέρον τὸ μονόγραμμα τοῦ Φωτίου.

Πρὶν ἢ ἀφήσωμεν τὸν ἱερὸν Φώτιον θά σᾶς εἴπω ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς ἐκθρονίσεώς του καὶ τοῦ τόπου τῆς ἐξορίας του. Θανόντος τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου (886) διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς του Λέων ὁ Σοφός. Ὁ Λέων εἶχεν ἀνάδοχον καὶ παιδαγωγὸν τὸν Φώτιον ὅστις γράφων πρὸς τὸν σύντεκνόν του Αὐτοκρ. Βασίλειον τὸν ἀποκαλεῖ θωπευτικῶς «καλὸν παῖδα», καθὼς καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Μικρὸς εἶχεν ἀνάδοχον τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον(1). Ἐν τούτοις ἅμα ἀνελθὼν εἰς τὸν Θρόνον, εἴτε θεωρῶν αὐτὸν ὡς φίλον καὶ προστάτην καὶ συνένοχον τοῦ ἀμειλίκτου ἐχθροῦ του Θεοδώρου Σανταβαρινοῦ Ἀρχιεπισκόπου Εὐχαΐτων, εἴτε θέλων νὰ ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τὸν ἀδελφόν του Στέφανον «ὅπερ καὶ ἐγένετο» ἐξεθρόνισε τὸν ἱερὸν Φώτιον, καίπερ ἀποδειχθείσης τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ, καὶ περιώρισεν αὐτὸν εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἀρμονιανῶν τὴν ἐπονομαζομένην τοῖς Βόρδωνος (Μετὰ Θεοφάν.) ἀποσπᾶσας ἀπ' αὐτοῦ παραίτησιν. Ἡ βιαιοπραγία αὕτη ἐσχολιάσθη δυσμενέστατα ἐν Κωνσταντινουπόλει, λίβελλοι δὲ καὶ σατυρικά ἐπιγράμματα ἐστιγμάτισαν τὴν ἀσεβῆ ἀχαριστίαν τοῦ Λέοντος. Σᾶς παραθέτω ἐν τούτων.

**ὥς ἐσθλὰ τίνεις τῶν μαθημάτων γέρα
καλὰ τροφεῖα πατρί σου τῷ δευτέρῳ
παρέσχες ὧ θέλτιστε τῶν διδαγμάτων(2)**

(1) Ὁ ἱερὸς Φώτιος εἶχε πείσῃ πρὸς τούτοις τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειον νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν Λέοντα ἐκ τῆς εἰρκτῆς, εἰς ἣν τὸν εἶχεν ἐγκλείσῃ, ὑποπτεύσας αὐτὸν ἐπὶ συνωμοσίᾳ καὶ νὰ παραιτηθῇ τοῦ σχεδίου τῆς ἐκτυφλώσεως αὐτοῦ, Μᾶς βεδαιοῖ τοῦτο αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (ἐν Βίῳ Βασιλ.). πρὸς δὲ οἱ Συμ, Μάγιστρο. Λέων Γραμματ. Γεώργ. Μοναχ. Κεδρην. Γλυκᾶς, Ζωναρᾶς Hergenrother, «ὁ τῆς βασιλίδος Ἀρχιερεὺς» λέγει ὁ Πορφυρογέννητος. Ὁ Λέων δὲ ὑπῆρξεν εἰς τῶν χειρίστων κυβερνητῶν. Ἐνῶ ἡκρωτηριάζετο τὸ κράτος, αὐτὸς συνέταττε τροπάρια. Τὰ Ἑωθινὰ τῶν Ὁρθρῶν τῆς Κυριακῆς εἶναι ἔργα του.

(2) Λέοντος Φιλοσ. Ἀπολογία.

Ποῦ ἔκειτο ἡ Μονὴ τῶν Ἀρμονιανῶν ἢ Ἀρμονιακῶν ἢ τοῦ Εὐόρου δωνος; Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου Εὐθυμίου (901-11) γραφέντι παρὰ τινος συμμοναστοῦ του ἐν τῇ Μονῇ τῶν Γαστριῶν ἢ Λειβαδίων παρὰ τὰ Ὑψωμαθεῖα, καὶ τὰς Αὐρηλιανὰς θέρμας (Bandūr, Imperl) ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς: αὐτὸν τὸν Φώτιον παρενθὺς τοῦ Θρόνου κατεάξας καὶ ἀτίμως ὑπερορίσας παραίτησιν καὶ μὴ βουλόμενον ἀπήτει ἦν καὶ βεβιασμένως πεποίηκε, **πέραν δὲ τοῦ Ἀστεως ἐν τοῖς καλουμένοις Ἱερείοις τοῦτον ὑπερορίσας, ἀπρόοπτον καθέζεσθαι προσέταξεν** (1). Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης συνάγομεν Α'. ὅτι ὁ Φώτιος ἐξωρίσθη εἰς τὰ περὶ χώρα τῆς Κων]πόλεως. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς φράσεως **πέραν τοῦ Ἀστεως**, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀδιαφιλονεικῆτου γεγονότος ὅτι, θανόντος τοῦ Φωτίου, τὸ ἱερὸν αὐτοῦ σκήνος ἐκηδεύθη καὶ ἐτάφη ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ ἰδρυθείσῃ Μονῇ τῆς Ἡρεμίας ἢ Ερημίας ἐν τῇ Μαρδοσαγάρῃ (2). Β'. ὅτι ἡ Μονή, εἰς ἣν ἐξωρίσθη ὁ Φώτιος, ἔκειτο **ἐν τοῖς Ἱερείοις**, περὶ τὸ ἀκρωτήριον δηλ. τῆς Ἱερείας, τὸ σημερινὸν Φενέρ-Μπαχτσέ, ἐπὶ τῆς Βιθυνιακῆς παραλίας τῆς Προποντίδος, Γ'. ὅτι **ἀπρόοπτον καθέζεσθαι αὐτὸν προσέταξεν**, ἀθέατον, δηλαδή, ἀπομεμονωμένον, μὴ ἔχοντα ἐπικοινωνίαν πρὸς τινα. Ἄν λοιπὸν ἡ Μονὴ ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἡπείρου, ὁ τελευταῖος οὗτος ὅρος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τηρηθῇ· διότι ὡς ἐκ τοῦ εὐχεροῦς τῆς συγκοινωνίας, παρὰ πᾶσαν ἀπαγόρευσιν, πολυπληθεῖς

(1) In uita Euthym, ἔκδ. De Boor Βερολ. 1888.

(2) Λέων Γραμ. βίος Λέοντος, Mordtmann Esquisse κτλ. Ἀριστάρ. Φωτ. λόγ. καὶ ὁμιλίαι: «ἐν ἐξορίᾳ τελευτήσαντος Φωτίου Πατριάρχου γράφει Λέων ὁ Γραμμ.-ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ Μονῇ τῇ λεγομένῃ τῆς Ἐρημίας ἐν τῇ Μαρδοσαγάρῃ, οὗδης πρότερον κοθολικῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς δὲ ὁ Φώτιος ἐποίησεν αὐτὴν Μονὴν γυναικείαν». Λίαν δὲ πρῶτως πρὸ τοῦ 1000 ἀνηγορεύθη ὁ ἱερὸς Φώτιος ἅγιος καὶ ἐτελεῖτο ἡ μνήμη του τῇ 6 Φεβρουαρίου De Muralt Περὶ τῶν Ἑλ. χειρογρ. τῆς Αὐτοκρατ. Βιβλιοθ. Πετρουπόλ. Κεραμέως ὁ Φώτιος ὡς ἅγιος κτλ.

συνέρρεον οἱ φίλοι καὶ θαυμασταὶ τοῦ Φωτίου. Οἱ λόγοι οὗτοι πεύθουσιν εἰς παραδοχὴν τῆς γνώμης τοῦ Πρωτοσ. Ἀθηναγόρα Αἰῖ ἱστορ. Μοναὶ Χάλκης), καθ' ἣν ἡ Μονὴ τῶν Ἀρμονιανῶν ἢ τοῦ Βορδωνος ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς μεγάλης ὑφάλου τῆς ἔναντι τοῦ σημερινοῦ Μάλτεπε καὶ τοῦ Ἀκρωτηρίου Ἱερείας, κατακλυσθείσης τὴν σήμερον ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἴσως συνεπεία σεισμοῦ. Ἐπὶ τῆς ὑφάλου ταύτης καθορῶνται μέχρι τοῦδε λείψανα κρηπιδωμάτων ὑπῆρχον λοιπὸν ἐπ' αὐτῆς κτίρια. Τοιοῦτον κτίριον ὑπάρχει σήμερον καὶ ἐπὶ τῆς ὁμοίας ὑφάλου τῆς ἀπέναντι τῆς Ξηροκρήνης (Κουροῦ Τσεσμέ), καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῆς καλουμένης (Κῖς Κουλέ) ἔνθα ὑπῆρχε νοσοκομεῖον. Ἡ ὑφαλος αὕτη κολεῖται μέχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῶν περιόικων **Βορδώνι**. Μικρὰ Μονὴ ἐπὶ τῆς ὑφάλου ταύτης ἐξεπλήρου τελείως τὸν ὅρον « ἀπρόοπτον καθέζεσθαι προσέταξεν », νὰ παραμείνῃ ὃ ἐστὶν ὁ Φώτιος ἀθέατος, ἀπομεμονωμένος, ἄνευ ἐπικοινωνίας. Πιθανώτατα λοιπὸν ἐπὶ τῆς μικρᾶς Μονῆς τῆς ἐπὶ τῆς ὑφάλου τῆς Βορδώνης ἐφ' ἧς σήμερον εὔρηται δύο φανοὶ χάριν τῶν νουτιλομένων ἔμεινεν ἐγκλεισμένος ὁ Φώτιος μέχρι τοῦ θανάτου του (886-898) (1). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Φωτίου, ὁ Οἶκ.

(1) Ἴσως τὸ στενόχωρον τῆς Μονῆς ταύτης ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ὁ ἱερός Φώτιος καταθέσῃ εἰς τὴν ἀπέναντί του Μονὴν τῆς Ἀγ. Τριάδος Χάλκης μέρος ἢ καὶ τὸ ὅλον τῆς Βιβλιοθήκης του. Περί δὲ τοῦ χαρακτῆρος του ἀναφέραμεν ἤδη τὴν κρίσιν τοῦ πάπα Νικολάου. Προσθέτομεν τὴν κρίσιν τοῦ Πάπα Ἰωάννου Η'. ἐν τῇ πρὸς τὸν Αὐτοκρ. Βασίλειον ἐπιστολῇ του. Ἀφοῦ ἀπεκάλεσε τὸν Φώτιον « ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν » ἐπάγει « ἄνδρα ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ πίστει διαπρεπέστατον, δίον τε σεμνότητι καὶ ἀκριβεῖ πολιτείᾳ πεφημισμένον καὶ σοφία καὶ συνέσει, τῇ περὶ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα, πάντων διαφέροντα καὶ περὶ τὴν τῶν ἄλλων πρακτικὴν ἀρετὴν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν θείων ἐνταλμάτων ἀνεπαίσχυντον ἐργάτην διαδοώμενον ». Οἱ δὲ Τοποιοιρηταὶ τοῦ αὐτοῦ πάπα ἐν τῇ Η'. Οἴκουμ. Συνόδῳ τοῦ 879 λέγουσι περὶ τοῦ Φωτίου: « οὐχ ὑπάρχει ὁμοίος αὐτῷ κατὰ τὴν φιλευσπλαγχνίαν καὶ τὴν περὶ τοὺς πτωχοὺς ἐλευθεριότητα, ὅπως καὶ κατὰ τὴν καλοκαγαθίαν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην » (Harduin Conc. Τόμ. Γ'.) Λίαν δὲ πρωί

Πατριάρχης Νικόλαος Α΄. ὁ μαθητὴς καὶ φίλος καὶ θαυμαστὴς τοῦ Φωτίου, τὸν ὁποῖον συνεβουλεύετο ὁ Νικόλαος (Hergenhoefer), ὅστις ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν Ἀμμερᾶν Κρήτης τῷ 900 ἀποκαλεῖ τὸν Φώτιον «ἐν ἀρχιερεῦσι Θεοῦ μέγιστον καὶ ἀοίδιμον», ἀνηγόρευσε τὸν πρῶτον τὴν Ἀγίαν Τριάδα τῆς Χάλκης Μονὴν Σταυροπηγιακὴν, μὴ ἐξαριωμένην δηλ. ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας Χαλκηδόνος, ἀλλ' ἀμέσως ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου. Ταῦτα μᾶς ἀναφέρει ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Γαβριὴλ Δ΄. ἐν τῷ περὶ τῆς Μονῆς Σιγιλλίῳ του τοῦ 1781.

70 80 ἔτη μετὰ τὸν Φώτιον ἀνευρίσκομεν μίαν σφραγίδα ἀναγράφουσαν περὶ τῆς προτομῆς τοῦ Χριστοῦ τὰς λέξεις (συμπληρουμένας) ΚΑΙ ΒΟΗΘΕΙ ΤΩΙ ΔΟΥΛΩΙ ΣΟΥ ΛΕΟΝΤΙ ΗΓΟΥΜΕΝΩ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ. Τὴν σφραγίδα ταύτην ὁ εἰδικὸς περὶ τὰ τοιαῦτα (Schlumberger) (2) ἀνάγει εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ (969-976). Ἐπειδὴ δὲ ἑτέρα Μονὴ Ἀγίας Τριάδος δὲν ὑπῆρχεν ἐν Κων]πόλει, τῆς ἑτέρας ἀρχαιοτάτης τοιαύτης ἐν Ἐξωκιονίῳ («Ἐξ Μάρμαρα) τῆς ἰδρυθείσης ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ ἀνακαινισθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μεταλλαξάσης τὴν ὀνομασίαν αὐτῆς εἰς τὴν τῶν Ἀγίων Ἀ-

μως ἀνεκκρύχθη, καθὰ εἶπον ἥδη, ἡ ἀγιότης αὐτοῦ ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας; Ἦδη ἀπὸ τοῦ Φεβρ. 899 ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ τοῦ 897 (Κερ. Ὁ Φῶτ. ὡς ἅγιος) ἀνεγράφη ἐν τῷ Συνοδικῷ τῆς Ὁρθοδοξίας Ἰγνατίου καὶ Φωτίου τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων καὶ ἀοιδίων Πατριαρχῶν αἰωνία ἡ μνήμη. Ἀπαντα τὰ κατὰ τῶν Ἀγιωτ. Πατριαρχῶν Ἰγνατίου καὶ Φωτίου λαληθέντα ἀνάθεμα». (Μήλια Συνόδ. Συλλ. Β΄.) Βλέπε καὶ Τόμ. Τετραγαμ. Λέοντος. Δὲν ἐλλείπουσι δὲ καὶ ἑτεραι τοιαῦται μαρτυρίαι. Τὰ ὁστὰ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἀνεκόμισεν εἰς τὸν Μον. τοῦ Μανουὴλ τῷ 998 ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ καὶ κτιτορικῷ δικαίῳ Ἠγούμενος αὐτῆς Σέργιος ὁ εἰτα Οἰκουμ. Πατρ[χης Σέργιος Β΄. καθὰ ἐσημειώθη ἥδη fischer Patr. Con)polit. Catalogus.

(2) Sigillogr. Byzant,

ποστόλων (3), ἔπεται ὅτι ὁ Λέων ἦτο Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Χάλκης.

Τῷ 1063 ἡ Αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη ἡ Κομνηνή, σύζυγος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Κομνηνοῦ καὶ καίοπιν Μοναχὴ μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Μαρίας ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Μυρελαίου (κατὰ τὴν σημερινὴν Βλάβκαν), διατάξασα νὰ κατασκευασθῇ πολυτελὲς Εὐαγγέλιον τῆς Ἐκκλησίας, ἐδώρησεν αὐτὸ εἰς τὴν Μονὴν Ἀγίας Τριάδος Χάλκης μετὰ τῆς ἀκολουθίου ἀφιερώσεως «Μηνὶ Μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος Α΄. ἔτει στφοα΄. (6571=1063) προσηνέχθη τὸ τοιοῦτον Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἀγίαν Τριάδα, Μονὴν τῆς Χάλκης, παρ’ Αἰκατερίνης Βασιλίσσης τῆς Κομνηνῆς τῆς μετονομασθείσης ἐν τῷ ἀγγελικῷ σχήματι Ξένης Μοναχῆς καὶ εὐχέσθε ὑπὲρ αὐτῆς διὰ τὸν Κύριον ἐν τε τῇ ἐωθινῇ Ἀκολουθίᾳ καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ». Διὰ νὰ δωρηθῇ δὲ εἰς τὴν Μονὴν τόσον πολυτελὲς δῶρον σημεῖον ὅτι ἦτο οὕτη μεγάλη καὶ σημαίνουσα καὶ ὅτι ἐτελοῦντο ἐν αὐτῇ τακτικῶς αἱ ἱεραὶ Ἀκολουθίαι. Τὸ Εὐαγγέλιον εὑρεται σήμερον (ἀπὸ τοῦ 1806) εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένου Σχολήν. Πλὴν ἀλλὰ *res clamat ad Dominum* τὸ ξένον πρᾶγμα φωνάζει καὶ ζητεῖ τὸν νόμιμον κύριόν του, θεσπίζει τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον.

Τῷ 1148 καὶ εἴτα τῷ 1158 ὁ Αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς ἐν Χρυσοβούλλῳ του ἐν ᾧ ἀναφέρεται καὶ εἰς εὐροηγούμενον τοιοῦτον ἀπαριθμεῖ δέκα Μονὰς τῶν Πριγκηποννήσων: Πρώτης, Ἀντιγόνου, Χάλκης, Πριγκήπου, Κωδωνοῦ, Τραγ(χ)ονησίου, Ὁξείας, Πλάτης, Τερεβίνθου, Ἰάτρου. Τραγ(χ)ονήσιον εἶνε πιθανώτατα ἡ Πήττα. καθὼς καὶ Κωδωνός, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Κουδοινᾶς. Ἰατρος ἢ Νέανδρος, Ἀντιγόνου, ἢ Ἀντιγόνη. Τὸ Χρυσόβουλλον πα-

(3) Janin ἐν *Echos d'Orient* ἀναφερόμενος εἰς τὰ «Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως».

ρατίζεται ὑπὸ τοῦ Βαλσαμῶνος ἐν ἐρμηνείᾳ IB'. Καν. Ζ'. Οἰκουμεν. Συνόδου (Ράλλη κ.τ.λ. Β'.) ἀναφέροντος καὶ ὅμοιον τοιοῦτον.

Ἄλλ' ἐπῆλθον καὶ αἱ ἡμέραι τῶν συμφορῶν. Τῷ 1182, 14000 Φράγκοι ἔμποροι (ἐκ Βενετίας, Γενούης, Πίζας, Ἀμάλφης, Λιβόρνου κ.τ.λ.) ἐξεδιώχθησαν ἐκ Κων]πόλεως. Τὰ πλοῖα αὐτῶν ἀπερχομένων ἐστάθμευσαν ἐπὶ 1-2 ἡμέρας εἰς τὰς Πριγκηποννήσους, ἐννοεῖται δὲ ὅποιās καταστροφὰς διέπραξαν εἰς τὰς ἐπ' αὐτῶν Μονὰς (Χωνιάτης). Τῷ δὲ 1204 οἱ Σταυροφόροι ἐκυρίευσαν τὴν Κων]πολιν ἐγκαθίδρυσαν Φράγκον Πατριάρχην καὶ κατέλαβον ἅπαντας τοὺς ναοὺς καὶ τὰς Μονὰς ἅρα καὶ τῶν Πριγκηποννήσων (1).

Διωχθέντων τῶν 1262 τῶν Φράγκων ἐκ τῆς Κων]πόλεως, οἱ Ορθόδοξοι ἀνακατέλαβον τὰς Μονὰς καὶ ἤρξαντο ἀνακαινίζοντες αὐτάς. Τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ τὸν ναὸν τῆς ἀνεκαίνισεν ὁ Πατριάρχης Ἰωσήφ Α'. (1268-1275) καὶ ἐδώρησε τὰς Δεσποτικὰς εἰκόνας, αἵτινες σώζονται εἰσέτι, ἐπιγράψας ὀπισθεν καὶ τὸ ὄνομά του. Δυστυχῶς κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ παρόντος κτιρίου βάνουσοι ἐργάται ἔβαψαν καὶ τὰς εἰκόνας ὀπισθεν μὲ τὴν βαφὴν τῶν στασιδίων. Καὶ τῶν μὲν δύο Δεσποτικῶν εἰκόν. ἐξήλειψαν τελείως τὰς ἐπιγραφάς· τῶν δὲ ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Ἀγ. Γερμανοῦ ἐτέρων δύο ἀντέγραψαν ἐν τῇ ἀγραμματωσύνῃ των ἀντὶ Ἰωσήφ Ἰωάσαφ καὶ κάτι συγκεχυμένα γράμματα ρ, ο, ν, ἀντὶ χρονολογίας. Ἀλλ' ὁ Σκαρλάτος Βυζάντιος, πεπαιδευμένος ἀρχαιολόγος, ἐπισκεφθεὶς τὴν Μονὴν πρὸ 70 ἐτῶν μᾶς βεβαιοῖ ἐν τῷ συγγράμματί του « Ἡ Κωνσταντινούπολις » ὅτι ἀνέγνωσεν « Ἰωσήφ » καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Βυζαντίου εἶνε ἀναμφισβητήτου κύρους.

(1) Ὁ Φράγκος ἱστορικὸς Βιλεαρδουῖνος μᾶς ἀναφέρει ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σταυροφόρων Δάνδολος Δόγης τῆς Βενετίας προτρέπων αὐτοὺς νὰ κυριεύσωσι τὰς Πριγκηποννήσους τοὺς εἶπεν ὅτι αἱ νῆσοι ἦσαν κατοικημέναι καὶ ὅτι θὰ εὑρίσκον ἀφθονίαν σίτου, κρεάτων καὶ ἄλλων ἀγαθῶν (Conquête de Con)ple).

Τῷ 1302 Φράγκοι πειραταὶ ἐκ Κρήτης καὶ Εὐβοίας δρμώμενοι κατηρήμωσαν τὰς Πριγκηποννήσους (1). Τοῦτο δὲ ἐπαναλαμβάνετο συχνάκις ὑπὸ τῶν στόλων τῶν Βενετῶν καὶ Γενουηνσίων, ὡς οὗτοι διετέλουν εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς, ὥστε κατὰ τὸν ΙΔ'. καὶ ΙΕ'. αἰῶνα ὑπέστησαν πλήρη καταστροφὴν αἱ Μοναὶ αὐτῶν, αἱ δὲ νῆσοι ἦσαν ἀκατοίκητοι (2),

Ἔχομεν ὅμως μίαν σπουδαίαν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης. Κατὰ τὸ 1691 ὁ τότε Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἀγίας Τριίδος Διονύσιος, γράφων πρὸς τὸν Τσάρον Ρωσσίας καὶ ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τοῦ ὑπὲρ τῆς Μονῆς, βεβαιοῖ ὅτι αὕτη τὸ πάλαι « ἦτο στοῦδιον σοφίας καὶ μαθημάτων οὐχὶ μόνον τῶν μοναζόντων, ἀλλὰ καὶ βασιλέων καὶ ἀρχόντων ». Κατὰ τὴν πληροφορίαν λοιπὸν ταύτην τὴν ὁποίαν βεβαίως δὲν ἐδημιούργησεν ὁ Διονύσιος, ἡ Ἀγία Τριάς ὑπῆρξε κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν σχολή, εἰς ἣν ἐφοίτων τέκνα διακεκριμένων οἰκογενειῶν, ὅπως ἡ Μονὴ τοῦ Στουδίου.

Δευτέρᾳ ἔνδειξις εἶνε ἡ μεγάλη καὶ ἐπεξεργασμένη μαρμαρίνη πλάξ, ἡ εὕρισκομένη μέχρι τῆς σήμερον πρὸ τῆς κυρίας πύλης τοῦ ναοῦ, καλύπτουσα κατὰ τὴν παράδοσιν τὸν τάφον ἑνὸς μέλους τῆς οἰκογενείας τῶν Παλαιολόγων.

Καὶ μετὰ τὸν ΙΕ'. αἰῶνα ἡ Μονὴ δὲν ἐξηφανίσθη τέλεον. Παρέμενε ζωπυρόν τι αὐτῆς ὡς Μονύδριον, ὅπως εἶνε τὴν σήμερον ἡ Σκήτη τοῦ Ἀρσενίου, τῷ δὲ 1540 διωρίσθη Ἡγούμενος αὐτῆς ὁ ἱερομόναχος Μητροφάνης, κατόπιν Μητροπολίτης Καισαρείας (1545-1551) καὶ εἶτα Οἰκουμ. Πατριάρχης δις 1565-72 καὶ 1872-80 (3). Ὁ Μητροφάνης ὑπεραγαπήσας τὴν Μονὴν καὶ δις ἐπὶ εἰκοσαετίαν χρηματίσας Ἡγούμενος, εἰργάσθη ὑπὲρ αὐτῆς μετ' ἀπαραμίλλου ζήλου. Ἀνήγειρε τὴν Μονὴν καὶ τὸν ναόν. τὰ ἐκαλλώπισεν, ἔφερεν εἰ-

(1) Παχυμέρης Ἀνδρον. Παλαιολόγ.

(2) Καντακουζην. Ἱστορ.

(3) Ἡ Χάλκη ἦτο ἥδη συνωκισμένη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, Gilles de Bosphoro Thracio.

κόνας, ἄμφια, σκεύη, ἐπιπλα, συνήθροισεν εἴκοσι μοναχοὺς καὶ, τὸ σπουδαιότερον δι' ἡμᾶς, κατήρτισε βιβλιοθήκην, δωρήσας 300 τόμους τοῦς πλείστους ἐπὶ μεμβράνης, ἐν οἷς καὶ ἓν χειρόγραφον τοῦ Ὅμηρου. Εἰς τοῦς πλείστους τόμους ἔγραψεν ἰδιόχειρον ἀφιέρωσιν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος Χάλκης τοῦ Ἑσώπρου· τὸ ἐπώνυμον τοῦτο ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὴν τοποθεσίαν αὐτῆς καθὼς ἕτερος συγγραφεὺς, ὁ Καισάριος Δαπόντε, τὴν ἀποκαλεῖ **Περίθλεπτον**, καὶ ἕτερος «Νέαν Σιών». Ὁ κατάλογος τῶν βιβλίων, ἐν ἀρχαίοις ἀντιγράφοις εὑρεταί σήμερον ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῆς Τυβίγγης καὶ τῶν Παρισίων, ἀντιγράφον δὲ αὐτοῦ ἐπρομηθεύθη οὐ πρὸ πολλοῦ ἢ Σχολῇ. Ἐν γένει ὁ Μητροφάνης ἐθεώρει τὴν Μονὴν ὡς ἰδικήν του «καὶ εἶχε μοναστήρι τὴν Ἀγίαν Τριάδα τῆς Χάλκης» γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ σύγχρονός του χρονογράφος Δωρόθεος ὁ Μονεμβασίας. Ἐξέδωκε δὲ ὁ Μητροφάνης ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ Σιγίλλιον ὑπὲρ τῆς Μονῆς, καθὼς τοιοῦτον Σιγίλλιον ἐξέδωκε καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ραφαὴλ Β. (1603-7) ἐν ᾧ καθορίζονται τὰ ὅρια τῶν δύο Μονῶν Χάλκης καὶ Παναγίας Καμαριωτίσσης. Τὴν βιβλιοθήκην τῆς Μονῆς ἀναφέρουσι καὶ διάφοροι ξένοι ἐπισκεφθέντες τὴν Μονὴν κατὰ τὸν ΙΖ'. καὶ ΙΗ'. αἰῶνα (1).

Καθ' ὅλον τὸν ΙΖ'. καὶ ΙΗ'. αἰῶνα μέχρι τοῦ 1772 ἡ Μονὴ διετέλεσε κλυδωνιζομένη, ἄλλοτε μὴ δυναμένη νὰ ἀνακύψῃ ἀπὸ τὰ χρέη καὶ τοῦς βαρυτάτους φόρους καὶ ἄλλοτε ἀνακουφιζομένη ἀπὸ τὰ ἐλέη τῶν χριστιανῶν (2), ὅτε κατὰ τὸ 1772 ἡ Μονὴ ηὐτύχησε νὰ ἀνοικήσῃ Ἡγούμενον ἓνα δεύτερον Μητροφάνην, τὸν ἱερομόναχον Σαμουὴλ Κωφόν τὸν ἐκ Χάλκης. Ὁ Σαμουὴλ ἀνήγειρε τὰ τείχη, τὰς οἰκοδομὰς, τὴν ἐκκλησίαν, ἐπίπλωσεν, ἐκαλλώπισε τὴν Μονήν, τρέχων νύκτα καὶ ἡμέραν, ἐξοδεύων τὰ χρήματά του, ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν τῶν χριστιανῶν, τὴν ἐπροίκισε μὲ κτήματα, καὶ ἐν γένει τὴν

Βλέπε Ἀθηναγόρα Αἱ Ἱστορικαὶ Μοναὶ κτλ.

(1) Πέτρος ὁ Μέγας τῆς Ρωσσίας διὰ Χρυσοδοῦλλου του εἶχεν ὀρίσῃ ἐτησίαν συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς Μονῆς. Τοιαύτην εἶχον ὀρίσῃ καὶ οἱ Ἡγεμόνες Μολδοβλαχίας.

(2) Σκαρ. Βυζαντ. Κων]πολις.

κατέστησε «περικαλλές καὶ λαμπρὸν τοῦ Χριστοῦ φρούριον» καθὰ λέγει ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης Γαβριήλ Δ'. (1780-5) ἐν τῷ περὶ τῆς Μονῆς Σιγισλίῳ του. Εἰς τὸν Ἑγούμενον Σαμουήλ χρεωστοῦμεν τὴν μεγάλην δεξαμενὴν τὴν πλησίον τῆς μεγάλης μαρμαρίνης κλ μακος. Ἀνέγνωτέ ποτε τοὺς στίχους τοὺς περὶ τοῦ μαρμαρίνου στομίου της,

**Ὑδωρ ἀρύσθητε γλυκύ, πῖετε, δροσισθῆτε,
τὸν Σαμουήλ Ἑγούμενον ἅπαντες εὐχρηθῆτε.**

Ὡστε, τέκνα μου, ὅσάκις πίνομεν ἀπὸ τὴν δεξαμενὴν καὶ δροσιζόμεθα, νὰ ἐνθυμώμεθα τὸν μακάριον Σαμουήλ, ὅστις μᾶς τὴν κατεσκεύασε πρὸ 150 ἐτῶν. Διὰ νὰ εἶνε δὲ τόσον μεγάλη ἡ δεξαμενὴ σημαίνει ὅτι ἡ Μονὴ εἶχε πολλὰς οἰκοδομὰς καὶ πολὺ προσωπικόν. Ὁ Σαμουήλ κατεσκεύασε καὶ τὴν ἐτέραν δεξαμενὴν τὴν παρὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Δυστυχῶς ἡ ἀνθρωπίνη μοχθηρία κατεδίωξε καὶ κατεπύκρυνεν, ὅπως συνήθως συμβαίνει, καὶ τὸν Σαμουήλ, ὅστις καὶ ἀπεσύρθη τὸ κατ' ἀρχὴς εἰς τὸν πατρικόν του οἶκον καὶ εἶτα ἐνεγράφη ὡς Ἀγιοταφίτης εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Κρημνοῦ, καθὰ πιστοῦται ἐκ τῶν κωδίκων ταύτης. Ἀπεβίωσε τῷ 1812 ἐκ τῆς πανώλους. Βραδύτερον ἀνεγνωρίσθησαν αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ὑπηρεσίαι καὶ ἡ εἰκὼν του ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς πύλης τῆς εἰσόδου, μεταφερθεῖσα ἐκεῖθεν εἰς τὴν αἵθουσαν ταύτην. Ἰδετέ την.

Τῷ 1821 πυρκαϊὰ ἀπετφένωσε τὸ μέγιστον μέρος τῆς Μονῆς. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἦτο τυχαία, διότι ὁ Οἰκουμ. Πατριάρχης Χρυσανθος (1824-25) ἀποδίδει τὴν καταστροφὴν τῆς Μονῆς εἰς τὴν μοχθηρίαν προσώπου τινὸς μηδὲ μνήμης ἀξίου. Ὁ Πατριάρχ. Χρυσανθος ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὴν Μονὴν καὶ ἐξώφλησε τὸ πρὸς τὸ Δημόσιον χρέος αὐτῆς ἐξ εἴκοσι χιλιάδων γροσίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (δέκα περίπου χιλιάδες σημερινὰς λίρας). Ἀλλὰ τῷ 1831 σεισμὸς κατέρριψε τὸ ὑπόλοιπον τῆς Μονῆς, καθὼς καὶ τὸν ναὸν(1)

(1) Ἀθναγόρ. Αἱ ἱστορ. Μον. Χάλκης.

Νέα περίοδος εὐκλείας τῆς Μονῆς ἀνατέλλει μετὰ τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ'. (1842 5 καὶ 1852-3) καὶ δι' αὐτοῦ. Ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς Δ'. δὲν ἦτο ἀνὴρ μεγάλης παιδείας. Εἶχε φοιτήσῃ μόνον περὶ τὸ 1800 εἰς τὸ κοινὸν σχολεῖον τοῦ Βαλατᾶ. Γενόμενος ἀπὸ Μητροπολίτης Δέρκων Οἴκου. Πατριάρχης, ἀντελήφθη ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶχεν ἀνάγκην οὐχὶ μόνον ἐναρέτων κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ πεπαιδευμένων Θεολόγων· ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ νὰ μετατρέψῃ αὐτὴν εἰς Θεολογικὴν Σχολὴν. Εὗρε πολλὰς ἀντιδράσεις «τὰ πολλὰ γράμματα χαλνοῦν τὴν θρησκείαν» ἔλεγον ξαναμωραμένοι τινὲς κληρικοὶ καὶ λαϊκοί. Ἀλλ' ὁ Γερμανὸς Δ'. δὲν ἀπεδειλίασεν· ὑπερενίκησε πάντα τὰ ὕλικά καὶ ἠθικά προσκόμματα καὶ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1844 εἰέλεσε τὰ ἐγκαίνια τῆς Μονῆς, τοῦ Ναοῦ καὶ τῆς Σχολῆς. Ἀπεκδυόμενος δὲ μετὰ τὸ πέρας τῆς τελειῆς τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν ἠκούσθη λέγων: «νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου Δέσποτα. Τὸ ἔργον μου ἐτελείωσεν· ἃς πάρουν τώρα τὴν Πατριαρχείαν». Καὶ πράγματι τὸ ἐπὶ τὸν ἔτος ἀπεσύρθη.

Γερμανὸς Δ'. ἱδρυσεν καὶ τὸ Ὁρφανοτροφεῖον Βαλουκλίου, τὸ γυν ἐν Πριγκήπῳ. Ὡστε οἱ 7 ἐξ ὑμῶν οἱ προερχόμενοι ἐκ τοῦ Ὁρφανοτροφείου εἰσθε δύο φορὰς πνευματικὰ τέκνα τοῦ ἀοιδίου Γερμανοῦ, ἐκ τοῦ Ὁρφανοτροφείου τοῦ καὶ ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἰδεῖτε τὴν εἰκόνα τοῦ· ὁμοία κοσμεῖ καὶ τὴν αἵθουσαν τοῦ Ὁρφανοτροφείου.

Γερμανὸς ὁ Δ'. ηὐτύχησε νὰ εὔρῃ ὥς πρῶτον Σχολάρχην ἱκανώτατον, εὐπαιδευτον καὶ ἐνάρετον κληρικόν, τὸν Ἀρχιμ. Κωνσταντῖνον Τυπάλδον. Τὸ ἔργον τοῦ Τυπάλδου ἦτο δυσχερέστατον. Πρῶτοι μαθηταὶ τῆς Σχολῆς ἔγιναν οἱ Πρωτοσύγκελλοι καὶ Ἀρχιδιάκονοι καὶ διάκονοι τῶν Μητροπολιτῶν, ἄνδρες μεστωμένοι μὲ μύστακας καὶ γενειάδας. Φαντάζεσθε λοιπὸν πόσον δυσχερὲς ἦτο αὐτοῖς οἱ ἄνδρες νὰ λυγίσουν εἰς τὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν τῆς Σχολῆς· δι' αὐτὸ ὁ Σολομὼν μιχαρίζει τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐκ νεαρᾶς τοῦ ἡλικίας συνείθισεν εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν. Ἀλλ' ὁ αἰμνηστος Τυπάλδος, τὸν ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία προήγαγεν εἰς Μητροπολίτην ἵνα προσδώσῃ εἰς αὐτὸν μεγαλεῖτερον κῦρος, δὲν ἀπηύ-

δησεν ἐδίδαξεν ἐνουθέτησεν, ἐπέπληξεν, ἐτιμώρησε καὶ κατώρθωσε ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐπιτύχη κατὰ τὰ 18 ἔτη τῆς Σχολαρχίας του τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς τάξεως, μέχρι οὗ ἀπολέσας ἀτυχῶς τὴν ὁρασίν του ἀπεχώρησεν. Ἴδετε τὴν εἰκόνα του. Ἐκτοτε ἡ Σχολὴ δὲν ἔπαυσε λειτουργοῦσα. Ὑπερπενιακόσιοι μαθηταί, ἐν οἷς ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν Ἀρχιερέων τοῦ Οἴκου. Θρόνου καὶ ἄλλοι ἀνώτεροι καὶ διακεκριμένοι κληρικοὶ ἀπεφοίτησαν ἐξ αὐτῆς. Ὁ σεισμὸς τοῦ 1895 μετέτρεψεν αὐτὴν εἰς ἄμορφον ἐρείπιον. Ἀλλὰ μεγάλτιμος ὁμογενής, ὁ ἀείμνηστος Παῦλος Στεφάνοβιτς, μὴ ἀνεχόμενος ἐν τῇ φιλογενείᾳ αὐτοῦ νὰ βλέπῃ καταστραφέντα τὸν φάρον τοῦτον τῆς Ἐκκλησίας, προσεφέρθη αὐθορμήτως νὰ ἀνακαινίσῃ αὐτὴν καὶ ἐδαπάνησε πρὸς τοῦτο 27 χιλιάδας χρυσῶν λιρῶν (220 περίπου χιλιάδας σημερινᾶς λίρας). Οὕτω δὲ ἀνηγέρθη τὸ περικαλλὲς μέγαρον. ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὗρισκόμεθα. Ἴδετε τὴν εἰκόνα του. Αἱ κατόπιν καιρικαὶ περιστάσεις ἐστέρησαν τὴν Σχολὴν τῶν μεγάλων μαθητῶν αὐτῆς καὶ τοὺς διεδέχθητε σήμερον σεῖς οἱ νεαροί.

Ἀλλὰ δὲν πιστεύω νὰ ἐζημίωσεν ἡ Σχολὴ ἐκ τούτου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ μακαρία ψυχὴ τοῦ μεγάλου Πατριάρχου Φωτίου μὲ βλέμμα στοργῆς θὰ προσβλέπῃ ἐκ τῶν οὐρανῶν τοὺς νεαροὺς σημερινοὺς μοναχοὺς τῆς Μονῆς του, καθὼς ἐπίσης ἡ μακαρία ψυχὴ Γερμανοῦ τοῦ Δ'· μὲ τὸ αὐτὸ βλέμμα θὰ προσατενίσῃ τοὺς μικροὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς του καὶ ἀμφότεροι θὰ σᾶς εὐλογοῦσιν ἀναμένοντες νὰ σᾶς ἴδωσι μίαν ἡμέραν τιμῶντας τὴν Μονὴν, τὴν Σχολὴν καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ διαπρέποντας ὡς τέκνα ἀντάξια τῶν Πατέρων των καὶ ὡς γνησίους τοῦ Χριστοῦ στρατιώτας. Noblesse oblige Λέγει ἐν γαλλικὸν λόγιον· ἡ εὐγένεια γεννᾷ ὑποχρεώσεις· Μὴ λησμονῇτέποτε, τέκνα μου, ὅτι εἰσθετὰ εὐγενῆ πρωτότοκα τέκνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐκείνης ἣτις διεφύλαξε διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου ὅπως ἐξηλθεν αὕτη ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Ἀγίων Πατέρων ἡμῶν. Ἐχετε λοιπὸν τὸ καθῆκον νὰ τιμήσητε, νὰ δοξάσητε τὴν Ἀγίαν Μητέρα σας, τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, πρῶτον μὲ τὸ παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ ἐναρέτου βίου σας καὶ δεύτερον μὲ τὰς γνώσεις, μὲ τὰς ὁποίας θὰ σᾶς ἐφοδιάσῃ καὶ

θὰ σᾶς ὀπλίση ἡ Σχολὴ αὕτη. Θὰ σᾶς ἐπαναλάβω ἐκ τῆς ἀπορη-
ταύτης τοῦς λόγους τοῦ διασήμου Γάλλου ἱστορικοῦ Schlumberger,
τοῦ συγγραφέως τῆς « Βυζαντινῆς Ἑποποιίας », ὅτε ἐπεσκέφθη πρὸ
πολλῶν ἐτῶν τὴν σχολὴν σας. « Οὐδέποτε-εἶπε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦ-
μα ὠνειροπόλησεν ἐρημίαν ὠραιότεραν καὶ καταλληλοτέραν πρὸς ἑ-
ξορσιν τῆς ψυχῆς. Ἐὰν οἱ νεαροὶ λευτῇται, τῶν ὁποίων τὰ ἔτη διαρ-
ρέουσιν ἐν τούτῳ τῷ εὐλογημένῳ τόπῳ. τῶν ὁποίων ὁ χρόνος κατα-
νέμεται μεταξὺ τῆς σοβαρᾶς μελέτης τῶν ἀρχαίων Πατέρων τῆς Ἐκ-
κλησίας καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῆς μεγαλειώδους ταύτης καλλονῆς (τῆς
φύσεως, δὲν ἀποβῶσι τέλειοι κληρικοὶ, θὰ εἶνε τοῦτο ἔνδειξις ὅτι ἡ
ψυχὴ των εἶνε κενὴ ἰδανικῶν, ἀνίκανος πρὸς μεταρσίωσιν » (1).

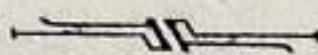
Αὕτη εἶνε ἡ γλυκεῖα ἐλπίς ὅλων ἡμῶν τῶν μεγαλειτέρων σι-
οΐντες, σᾶς ἀγαπῶμεν, φροντίζομεν διὰ σᾶς καὶ ἐνδιαφερόμεθα ζω-
ηρῶς διὰ τὰς προόδους καὶ τὸ μέλλον σας. Θὰ μᾶς κατασχύνητε μίαν
ἡμέραν; Δὲν τὸ πιστεύω ποτέ. Καὶ μὲ τὴν παρήγορον ταύτην βεβη-
ότητα δίδομεν πέρας εἰς τὴν παροῦσαν διάλεξιν.

(1) Jamais l'esprit de l'homme n'a pu rêver solitude plus belle
plus propre à élever l'âme. Si les jeunes Levites dont les années s'é-
coulent dans ce lieu béni, dont les heures se partagent entre l'aus-
tère méditation de vieux Pères de l'Eglise et la contemplation de
ces sereines beautés ne deviennent pas des prêtres accomplis c'est
que leur âme est vide d'aspirations, incapable d'essayer.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ
ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

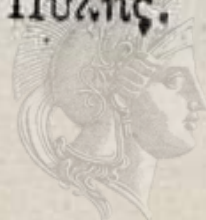
Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ (1)

Χαῖρέ μοι ἀνθεμόεσσα Προποντίδος ἄφθιτε κούρη
Χαλκίτις νῆσος πᾶσιν ἀειδομένη,
"Ἡ καλὴν στεφάνην περὶ κρήδεμν' ἐστεφάνωσαι
τήνδε Μονὴν ἱερὰν τῆς Μεγάλης Τριάδος.
Φῶτιος ἦν πρῶτος Πατριάρχης κεῖνος ὁ Θεῖος
δείματο καὶ ἔ νέην ἐξωνόμηκε Σιών.
'Ως δ' ἐμόγησε χρόνῳ Πατριάρχης καίνισεν ἄλλος
καὶ μὴν "Εσοπτρον εὖς κλήϊσε Μητροφάνης.
Νῦν δ' αὖτις τὸ τρίτον Πατριάρχης κύδιμος αὖτις
τῆς Τριάδος λάτρης Γερμανὸς ἰδρύσατο.
'Αμφὶ δὲ δώματα ἔτευξεν ἀνάκτορα ἔμμεναι ἐσθλὰ
τῆς θείης σοφίης πᾶσι διδασκομένης.
"Αμβαιν' ἡϊθέων σεμνὸς χορὸς, ἡρέμα ταρσῶ
τὸν δ' ἀκμᾷτι διδάσκει ἡμερῶεντα λόφον.
κ' ἦν μέτωπον ἰδίῃ γέρας ἔξεις· οἶσθα γάρ ὅτι
τῆς ἀρετῆς ἰδρῶ πρόσθεν ἔθηκε Θεός.

(1) Ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἀνωθεν τῆς εἰς τὸν ναὸν ἀγούσης Πύλης.

ΦΙΡΜΑΝΙΟΝ ΜΟΝΗΣ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΟΣ ΧΑΛΚΗΣ

Γενέσθω γνωστὸν τῷ Καδῇ Σκουτάρεως καὶ Νάϊπῃ τῶν νήσων ὅτι οἱ καλόγηροι τῆς Μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς ἐκ τῶν βακουφίων τοῦ Σερχζαδὲ Σουλτὰν Μεχμέτ χάν κειμένης ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ τοῦ καζᾶ Σκουτάρεως ἐπέδωκαν ἀναφορὰν εἰς τὸν ἡμέτερον Αὐτοκρατορικὸν Διδάνιον διαλαμβάνουσιν ὅτι ἐκ τῶν σιτηρῶν καὶ τῶν προϊόντων τῶν παραγομένων ἐκ τῶν πέριξ τῆς ρηθείσης Μονῆς ἀγρῶν, ἀμπέλων καὶ κήπων τῶν διατελούντων ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῆς καὶ καλλιεργουμένων ὑπ' αὐτῶν εἰσεπράττετο κατ' ἔτος ἐκ μέρους τοῦ βακουφίου 500 ἀκτσέδων ἑτησίως μουκατ. πληρωνόμενος ἀνελλιπῶς. Ἐνῶδὲ ἔπρεπε νὰ μὴ ἐπιβαρύνηται οἱ ρηθεῖσα Μονὴ καὶ δι' ἄλλων φόρων, οἷον δεκάτης, ἐν ταύτοις ὁ μεεμούρης Σούμπαση ὀδιωρισμένος ἐκ μέρους τοῦ ρηθέντος βακουφίου μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὸ κατ' ἀποκοπὴν τοῦτο ποσὸν πιέζει αὐτοὺς ζητῶν δεκάτην καὶ ἄλλους φόρους. Ἐξητοῦντο λοιπὸν τὴν παρεμπόδισιν τῆς τοιαύτης ἀδικίας καὶ παρανόμου ἀπαιτήσεως διὰ μιᾶς ἱερᾶς διαταγῆς (ἔμρι-Σερίφ).

Γενομένης ἐξετάσεως εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ μου Χαζινὲ ἐξηκριβώθη ὅτι ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ τῇ ὑπαγομένη εἰς τὸν Ναχιγὲ τῶν νήσων ἐν τῷ Καζᾶ Σκουτάρεως ἐκ τῶν βακουφίων τοῦ Σουλτὰν Μεχμέτ δώδεκα ἀφιερώματα καὶ αἰκήματα καὶ ὅτι οἱ ἐχαλίδες (κάτοικοι) ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων ταῦτα εἶναι ἐγγεγραμμένα καθ' ἕκαστον ἔτος πληρῶνουνσι ἐγκοίρως καὶ ἐμπροθέσμως ἄνευ ἐλλείψεων εἰς τοὺς ἐντεταλμένους τὴν εἰσπραξίν τοῦ νενομισμένου φόρου διὰ τὰς γαίας καὶ τὰ λοιπὰ κτήματα συνωδὰ τῷ συντασσομένῳ ἐπὶ τούτῳ βιβλίῳ περὶ κατανομῆς φόρου, ὠρισμένον ποσὸν ἀναλόγως τῆς καταστάσεως καὶ τῶν προσόδων ἐκάστου κτήματος καὶ κατὰ συνέπειαν ἐνῶ ἀπλητεῖτο νὰ μὴ προδῶσιν εἰς καταπιέσεις ἐ-

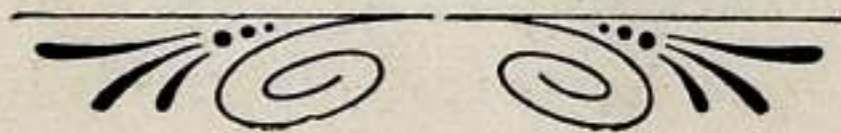
ναντίον τῶν δικαιούχων πρὸς εἰσπραξίν φόρου ὑπερβαίνοντος τὸ ποσὸν τὸ ὠρισμένον δυνάμει ἐμρ-ι-σερίφ, οὐχ ἥτιον ἐγνώσθη ὅτι οὗτοι ἐκ τῶν κτημάτων τούτων τῆς, ὡς ~~ἐρηται~~ Μονῆς ἐν Χάλκῃ τοῦ Καζᾶ Σκουταίρεως τοῦ σαντζακίου Σαράν-τα Ἐκκλησιῶν, ζητοῦσι φόρον τελωνειακὸν 1000 ἀκτσέδες, φόρου δεκάτης καὶ καρπῶν 120 ἀκτσέδες, διὰ τὴν Μονὴν Πα-ναγίας 100 ἀκτσέδες, διὰ τὴν Μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος 60 διὰ τὰς ἀμπέλους 512 ἀκτσέδες ἥτοι ἐν ὅλῳ 2972 ἀκτσέδες.

2
.

1000
120
100
60
572
2972

Γνωσθέντος ὅμως ὅτι οἱ καλόγηροι τακτικῶς πληρώνου-σι κατ' ἔτος τὸν δυνάμει τῆς ἱερᾶς διαταγῆς ὠρισμένον φόρον μουκατᾶ, διατάσσομεν ἵνα συμφώνως τῇ σχετικῇ ὑποσημειώ-σει μὴ ζητῆται παρ' αὐτῶν φόρος πέραν τοῦ ὠρισμένου. Γε-νέσθω, συνωδᾶ τῇ διαταγῇ μου καὶ ἐφ' ὅσον οἱ καλόγηροι τῆς ρηθείσης Μονῆς πληρώνουσι τὸν ὠρισμένον φόρον κατ' ἔτος νὰ μὴ ἐνοχλῶνται καὶ πιέζωνται διὰ τὴν πληρωμὴν καὶ ἄλ-λων φόρων.

29 Реплὶ аὐλ ἐβѣл 1238. (1822) = 3¹ /авг. 1823.

**Τὸ Φερμάνιον τοῦτο καταχωρίζομεν
ὡς περιέχον ἐνδιαφερούσας τινὰς πληροφορίες
περὶ τῶν κτημάτων τῆς Μονῆς.**

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023318

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

